

॥ रुक्मिणीमंगलकाव्यम् ॥ पत्रे ॥ ४८ ॥

१-३७

३५५५

३५५५

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ वंदे श्रीवत्सुभाचार्यतुष्टिमार्गप्रवर्तकान् ॥ यत्कृपालेशमात्रेण कृतार्थाः स्युः कलौ नराः ॥ १ ॥ माया
वादमहान्धकारदलनः सद्भक्तिसंस्थापकः श्रीकृष्णस्य मुखेन्दुरेव जगति श्रीलम्भास्यो भवत् ॥ जीवोद्धारकृते जग
द्गुरुतेरस्तव्यो ॥ खिलैर्वैष्णवैर्ध्यायि लक्षणा दीक्षितस्य तनयं गोपशपुत्रप्रियम् ॥ २ ॥ जीवानां कुशकर्मप्रकृतिगुणव
त्स्वात्मनां मंगलाय संसारांघ्रतमो ॥ स्यन्निजपदभजनस्येक्षणं संदद न्यः ॥ स्वामिगोप्तिः परेशो ब्रजजनसुखदा व
त्सुभस्यालये भूद्वंदे तं विठ्ठलं जगन्नाथं पदं सर्वकामप्रदम् ॥ ३ ॥ येनेति नेति गदति श्रुतिरात्ममूलं यत्पादकल्पतरु
मेव शिवाजमुख्याः ॥ ध्यात्वा भवन्सकलकारणकारणं तं भक्त्येकगम्य भवन्त्यदुनाथमीडे ॥ ४ ॥ श्रीकृष्णाराधिकाका
न्तमेघश्यामं मनोहरम् ॥ वंदे पीतांबरपद्मलोचनं नंदनं ॥ ५ ॥ श्रीराधां कृष्णचंद्रस्य प्रियां विद्युन्निभं रमां ॥ आत्रो
रमां शिवादीनां कारणं परमां भजे ॥ ६ ॥ वंदे कृष्णं सच्चिदानन्दगात्रं राधाकांतराधिकायां रतं वै ॥ बर्हीपीठं वेणुना देन
गां स्वागोपैः साकं मोदयन्तं ब्रजे माम् ॥ ७ ॥ निष्यानीय सुतघनसुहृद्देहो हृकुदेवो संप्राप्यैकोत्तरनखमितंदुःख
जालं स्ममद्गौ ॥ ज्ञात्वा चौर्यैर्मधुरमुरलीनादपुक्तैः पवोदै श्रीकृष्णारव्यैर्भजनसरसीं पूर्यमानां प्रतस्थे ॥ ८ ॥
कृष्णन्दुलीलाकिरणननादि संसारघोरांघ्रतमो रिपून्वै ॥ आत्मार्षबोल्तासकराभमां मिसुखप्रदान्मक्तचको
रपेयान् ॥ जन्यान्यभाग्ययोगी श्रीकृष्णयोः श्रीश्यामरहम् ॥ वक्ष्ये गांधर्व्यमुद्गाहं रुक्मिणीमंगलान्वयम् ॥ १० ॥
मायारुणारूढमृदधीकाहं कृष्णस्य परापरस्य वै ॥ भौष्याश्च पाणिग्रहणानुवर्णनं मायांगुणातीततरंधलैकि

यद्यप्यहमन्दमतिस्तथापि प्रकृतं माकृष्णविवाहवर्णनम् ॥ अविष्यतीशां प्रिसरोजतत्त्वययोर्वेदविदोपि ना
 विदन् ॥ सदिसेविनासतामुदेमंडवरोक्तिवद्भवम् ॥ १२ ॥ प्रमोयद्यपि दुर्जनायमसमाप्तिरिति दोषक्षणाः कुर्वन्त्या
 पिनिजाते देववमागः कृष्णापयामेउनम् ॥ सर्वाशीलिकंस्तदुरितारिकृष्णभक्तिप्रदं समरंजूककूडाशुतास्त्यजंति
 किमहोदेहनराः स्वष्टदं ॥ १३ ॥ मदः कवीनां हरिलेविनायकाः प्रार्थगिमिष्यामुपहास्यतामहम् ॥ उदग्रलभ्यहिफलवि
 मोहतः खवयिष्योद्वादुरलोसमीहया ॥ १३ ॥ मूकं करोत्याशुकविंयथा ध्रुवं पंगंगिरिलंघयते रुणयथात् ॥ यस्य
 कृपातंब्रजराजनन्दनं वंदे सदानन्दनुरभापतिम् ॥ १४ ॥ महाप्रियालाप्यमृतायसानेः पातोपिसुम्रात्करो भवे
 न्मृणाम् ॥ ब्रह्मास्त्रघातो गिसुखायते यतो नुकं पपातं प्रणमाम्यहं हरिम् ॥ १४ ॥ तद्वाचामुपयोगपवजनतापापाप
 हायत्र वैश्लोकं श्लोकमबद्धवत्यपि होः कृष्णस्य सञ्चितनोः ॥ कीर्त्येकान्यभिधेयकानि सुधियः शृण्वन्ति गायन्ति
 तन्निर्त्यं मोदयुतावदंत्यहमतः प्रोत्साहितस्तद्भवे ॥ १५ ॥ राजासीद्गोष्मनाम्राखिलरिपुभयदः कुण्डिनेशो विदर्भ
 देशवीरो महात्मा धनदजलपती न्हादिभिर्लोकपालैः ॥ तुल्यैश्वर्यः प्रजानां विष्णुर्बिभुः सुखदः सर्वशरस्त्रवेत्ता
 ब्रह्मण्यः पुण्यशीलो निखिलनिगमगः कृष्णसेवानुरक्तः ॥ १६ ॥ रुक्मीघोरो नुजोरुक्मरथ इति ततोरुक्मबा
 हुश्च रुक्मकेशो योरुक्ममालाविषयविषरताः पंचपुत्रास्तु तस्य ॥ अनासन्कृष्णारयोर्वेहृदयदमरतस्येन्द्रियाणि
 वदुस्तपामासीच्छसां त्याहारिहृदयगृहारुक्मिणी श्रीरिबाधेः ॥ १७ ॥ दृष्ट्वा पुत्रीं मुखजितविधुं केजेन त्राम

नो ज्ञां साक्षात्क्ष्मीं मृदुतरतनुं श्रीष्मको चिंतयेद् ॥ कन्ये षोमं खलु गुणवती दोषहीना सुलक्ष्मा कस्मै देयेति च हृदि
 यदानारदंतद्दर्मा ॥ १८ ॥ दृष्ट्वैव तं वेदविदां वारिष्ठं मुनिं महाभागवतं नृपेन्द्रः ॥ उत्थाय पादौ शिरसा प्रणम्य निवेद्या शिवाक
 न्यसासनाग्र ॥ १९ ॥ प्रच्छात्य पादौ तद्वयः समावेरि जावहन्मूर्ध्नि गंधमात्यैः ॥ प्रसाधनी राजनतश्च दिव्यै हनोत मूर्ध्नि
 सुतं सुतर्प्य ॥ २० ॥ एवं समर्थं जपदौ स्पृशन्मुनिं मुवाच श्रीष्मो भगवन्जनैः फले ॥ लब्धं मया दत्तं नितस्तव प्रभो केरा
 मिकिं स्वात्सरतस्य द्विर्दशमिः ॥ २० ॥ ततः प्रसन्नो मुनिराशिषो ददौ शत्रुक्षयो राज्यसमृद्धि तां सुते ॥ गोविप्रनारायण
 पादसेवने बुद्धिर्ददा श्रीष्मन्पुत्रं सद्यशः ॥ २१ ॥ दत्त्वा शिषस्तं स मुवाच नारदो राजन्समाश्रुत्य तवात्मजा मिह ॥ समा
 गतो हं त्ववला कनायतां संदर्शयेहो मम पुरया तुल्यम् ॥ २२ ॥ इत्थं समाश्रुत्य मुनेर्वचो नृप उवाच पत्नीं स नंयां समान
 य ॥ श्रुत्वा विदग्धश्च चो गृहं तं रजगा मरा जी दुहितुः समीपके ॥ २३ ॥ उवाच माता मुनेः प्रणां प्रकुर्वदिरात्यु विप
 दारविन्यम् ॥ स्पृष्ट्वा स्वमूर्ध्नि गदुत्तरं ते पतिं प्रदास्य स तुलं मुनींशः ॥ २४ ॥ सा कृष्णपादो बुजली नमानसं हं सा विद
 ग्धश्च सुता ज्ञया प्रसाः ॥ ध्यात्र्या समं वंदितु माययौ मुनेः पादारविन्दं यदुनाथ का म्यया ॥ २५ ॥ न तो मुनेः सा समुपे स
 रुक्मिणी ननाम पादौ कमले बभार्गवम् ॥ मुनिस्तुता मात्मसमानरूपेणो दृष्ट्वैव लीनो नृपु रवचारि धामभूत ॥ २६ ॥
 प्रेमाश्रुमंचन्य लकावतां गौद्रवन्मना गहदवाक् विवर्णः ॥ नैवाश्रक द्वीष्म सुतां सुरर्षिः समीक्षितुं प्रेमसमुद्रमग्रश्च
 ॥ २७ ॥ इति श्री द्वाविडकान्हो जी भट्टात्मज बालमुकुन्दभट्टविरचिते रुक्मिणी मंगला काव्ये प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥ प्रैर्थ्य

मनसि

समालंब्य ततस्तु वारदो विदर्भराजेन्द्रसुतां विलोक्य सः ॥ विप्रजयंतीं ककुभः स्वशोभया मोदाकुलगतकयदा
५५ ॥ मे देवताम् ॥ १॥ सुतोश्चरोहीरतिबाव्यसुं धीतीवकुंतलाद्याः प्रतिमानवास्याः ॥ अलौकिकामेनुविप्रातिप्रीप्तिजामा
पराविर्यदुनामशर्मणे ॥ २॥ इत्थं विचिंत्या ५५ हुनिस्तुरुक्मिणी संश्रुततोरजवरस्यसादरः ॥ कृष्णः पतिस्तस्ति सुते
समः परब्रह्मा ॥ द्वयानन्तपरात्मयाद्वितः ॥ ३॥ सच्चिपरानन्दतनुर्हृदी श्वरो नानावतारस्य निदानमव्ययं ॥ वैदेः समस्तौ
निधय आत्मनामात्मास्वेलवाः प्रकृतेः परासरं ॥ ४॥ गोपो ब्रजे क्रीडति यो निद्रासरवी गोपैश्च गोमि ब्रजराजनन्दनः ॥ म
नुष्यलो लोमयुरापुरे सदा श्रीद्वारिकायां नृपलीलया निजैः ॥ ५॥ आद्रासिताष्टम्यजे भन्दजे दिनेशानीन्तु सुतोश्च गोपे
॥ लभेत्तुलाहृयलिगष्टगूष्णाभराहो गुरोलाभगतेद्वारात्रके ॥ ६॥ कारागृहे यो बसुदेवपत्न्यां जातौ रिवारं वा जगदाश्ववा
हुः ॥ पीतांबरौ दिव्यकिरीटमालावतंसकां च्यंगदन्पुत्राव्यः ॥ ७॥ ततो निशीथेरिपुराजतोभरं श्रीतेन नीतो जन
केन गोकुलम् ॥ तत्रावसनं श्रीब्रजराजमंदिरलीलां स्वकीयां प्रकटीचकार यः ॥ ८॥ कंसेरिनांतत्रवकी जिघांसयस
मागता हलहाला विलस्तना ॥ बरांगनां केविनिधाय तं शिशुं दत्वा स्तनं मुक्तिमवाप दुर्लभाम् ॥ ९॥ प्रेम्बरचिते गो
पकुमारैर्वृतः पदाब्जघाताच्छ कटं न्ययात यत् ॥ नन्दंगणबालविनोदप्रोचरन हृतस्तृणावर्तमरिं जघान स्व
१॥ भतस्यैकदा ललयती मुखं प्रसले किन्समस्तान् ददृशे विष्टभतः ॥ निमील्य नेत्रे मृगलोचननात्मजं कृष्णहृदालि
ग्यतदा सविस्मिता ॥ ११॥ मधुपुष्पिबासुदेवो न त्वार्थयदा दारान्मुनिप्रेम्ता ॥ कुरुसुतयोः संस्कारंगत्वा नन्दब्रजं

भगवन् ॥ १२ ॥ इत्थं पुरोधाय सुद्वेनोदितो द्विजातिसंस्कारविधिं ब्रूयः ॥ कर्तुं ब्रजे सायमुपागतो धितोगो ब्रजे
 शनतदर्थमथितिः ॥ १३ ॥ दृष्ट्वा केन दपत्याश्च पलतरशिङ्गं च छावर्णं शुभ्राभासं जीमूतकृष्णं मुनिरथपुल
 कलेदकंपादतांगः ॥ मुचभ्रत्रा सुधारां सुशिथिलहृदयः स्वधवाक् भिन्नवर्णैर्ब्रह्मानन्देन्यमज्जतसरिदिव जलघौ
 नामरूपेभिहाय ॥ १४ ॥ सूर्यान्तप्रकाशो विधुयात सुभगः कोटिकामप्रकामः सान्दानन्दामृताब्धीरुचिरघनतनुमेहिजाल
 स्यहन्त ॥ कान्कस्मादुपेतो ब्रजमुविहृदं कृष्णमालोक्य गगोवाणीमुक्तेति लीनः पुनरमृतनिधौ हृद्वेगोचरे सः ॥ १५ ॥
 ॥ धैर्यं हृत्वा सबाधो ब्रजपति तनयं नैकधातर्कपन्नतु किं सद्गामा मद्रार्चननवकुसुमं किं दंगतर्भुजः ॥ सदसार्चिः कि
 प्रकाबहु समयकृताहं मतेर्नाशक्रेति त्वं वेदान्तवेद्यं किमथ नु मृतां प्रेमजन्मावनीयम् ॥ १६ ॥ नन्देनोक्तो द्विजत्वं कुरु
 मम सुतयानमियुक्तं द्विजातिसंस्कारं गुणमेवाहमिति तदन्वयोः कर्तुमापो गृहेहन्तः ॥ दृष्ट्वैवौ तौ कुमारौ परमसुखनिधी
 गारकृष्णो विहीनाहं जातो नामरूपं किमर्थं यंकथयाम्यघनन्दं यशोधाम ॥ १७ ॥ मायातीता कर्मकृतिगुणवसतेः
 सच्चिदानन्दमूर्तिनाहं नामास्य ज्ञातुं प्रकृतिगुणमतिस्मृतस्य क्षमो ज्ञः ॥ इत्थं ब्रूयांत देमोरिपुत्रय च किंतं मां वदिष्य
 ति गोपाः साक्षद्विमोपतित्वा प्रणतिमकरवं च नमो हन्तमैव ॥ १८ ॥ यद्वा साप्तातिसूर्यान्तविधुसहितं विश्वमंतर्वीहिर्यत्पदौ
 ध्वात्वा मनोजे विधिं शिवपुरुहताद्यग्रीयुः सकामाः ॥ निष्कामाः प्रेमभक्तिं जयजयवचनैर्वेदमूढार्चितां धिर्यः सौमन
 न्दसूनुर्मम कथमभवन्नत्र योर्गोचरो हो ॥ १९ ॥ यस्मादेष परयोः प्रकृतिपरतरेनेदगुरुः सरामः स्वीयामाश्चर्यली

लोभं त्यजति मुनेन दर्शयन् नन्दपुत्रः ॥ आत्मीयानां सुखाय क्षितिमरदनुजात्राय न्कालवृत्तत्वात् स्मात्कृष्णस्य सर्वश्रु-
 तिगदितमहं कर्म कुर्याद्यथावत् ॥ २० ॥ एवं विचार्य सत्रं हविरीवायोरामकृष्णयोः ॥ संस्कारमकरोत्सर्वस्वस्तिवाचनपूर्व-
 कम ॥ २१ ॥ सूक्ष्मालकावृतमुरबालुमनोहरश्रीः शार्दूलदिव्यानखभूषितरत्नमालः ॥ कंचीविराजितकटिवरूपरांघ्रि-
 गापीमनोहरतिजानुकैश्चलन्यः ॥ २२ ॥ बद्धः कदाचिद्यत्नस्वलेव बान्यपातयतौ यमलार्जुनौ व्रजन ॥ सूर्येन्दुतारो-
 दधिस्वडसंयुतं मृतप्रक्षणे लोकमंदर्शयन्मुखे ॥ २३ ॥ नीलोत्पलाप्रस्तुतदंबरावृतो वृंदावनेयः स्वसहस्तकेलिभिः ॥ बंशी-
 निनोदः सुखसक्तिचारयन्स रामोचति गोपालकैः ॥ २४ ॥ बत्सपुवत्साकृतिमागतं महादैत्यं जिघांसे छुमपातयद्वने ॥
 कपित्थकानां चरणप्रगृह्यतं यो लीलया गोपसुतैः सुत्रैः सुतः ॥ २५ ॥ यश्चैकदा गोपसुतैः सहा प्रजडक्रीडन्ययौ सूर्यसुतां स-
 वत्सकान् ॥ नीरंते टपाययितुं बकासुरं प्रगृह्य च यौ समदारयद्रिपुम् ॥ २६ ॥ वृंदावनेति रमणे भगवान्प्रभाते क्रीडन्समं-
 हिसखिभिः शयनरूपदैत्यम् ॥ गोवत्सपालगिरिमाश्रजघानकंठे गत्वा दृष्ट्वा धनिजवत्ससखीन् राक्षसम् ॥ २७ ॥ अचोर-
 यद्वत्सपवत्सकान्विधिर्यदा तदगो कुरुवासिनां मुदे ॥ घातुस्तु मोहाय बभूव बत्संस्वयं यथावत् सखिवत्सरूपमृत-
 ॥ २८ ॥ आशीविषं बहुसमैः कृतवासमर्कपुत्र्यां प्रसह्य भगवान्विमदं चकार ॥ कृत्वा फणां सुनटनं सुखयन्स्वकीयान् द-
 वानलाद्रजमरक्षदसौ निशीथे ॥ २९ ॥ कृत्वा वेषं विचित्रं स्वललितमुरलिगायनाच्चारयन् गान्हीं हींकारांश्च कुर्वन् स-
 रमरवनिताधैर्यमामोचयन् ॥ दृष्ट्वा पुष्टाः सुतपाः व्रजमिनदुहितुः शपयन्सा द्वेलोभ्यः क्रीडनगोपालबालैः सु-

सुखयतिसकलान्गोपगोपीजनान्खान् ॥३०॥ कंसेरितं गोपवयुर्धरं महोदैत्यं प्रलंबं स्वजिघांसयागतम् ॥ छलान्महो-
 छांसधृतारिरामकंजधानरामस्य करेण योश्चमम् ॥३१॥ गोपात्मजैः कामनयाफलस्ययः संप्रार्थितोरामयुतोययौत्वम्
 ॥ लोकद्विधरासप्ररूपधेनुकंहत्याकरोतालवनंसुखस्थलम् ॥३२॥ गोपीनामामहेतोर्व्रतहितवादितात्कल्पउपः कालेकु-
 र्वतीनोहि कामं निजचरणरतिपूरयित्वाथगत्वा ॥ दीक्षाशास्त्रांस्वमित्रैर्निखिलमुवनराउन्नपाद्यापदेशान्तदाराभ्रगृहीत्वा
 मरवजनितमदं योहरद्वात्मणनाम् ॥३३॥ शक्रैर्गर्बधराधिरूढमनसं लोकेश्वरं वायुमिभुनैर्वा रिधरेः क्षणाह्यकरैः शू-
 लास्मकीलालकम् ॥ वर्षन्तं ब्रजविपूवायरुषितं यागह्यवाघोहरिः कृत्वा गोक्षुरणं स्वघोषसुखदोनिमानरहितमेवाकरो-
 त् ॥३४॥ द्वादश्यां निशिपाण्याययमुनां स्नानुं प्रविष्टं बलाद्वृत्यः पादाभृतोनयद्रजपतिं बद्धांतिके स्वामिनः ॥ तन्मोक्षाय
 गतं परेशमभयं गोपेशपुत्रमुदादृष्ट्वा पादाधरोर्नयन्निपतिकृष्णव्रजे शतथा ॥३५॥ ब्रह्मेवोन्नजयाभिमाननगसंरूढास-
 म्रमानहावंदारण्यपुरंदरोऽग्निललनारत्नैः स्वगोपीजनैः ॥ रात्राविन्दुमरोचिनष्टतमसिस्वर्गगनामोहयन्नेमेकस्य ॥३६॥
 पलाशिकाननवृत्तसूर्यात्मजायारुन्दे ॥३७॥ गोपीनां रासलीलां सहमसुरमहनशंखचूडं बनेतमौलिस्थं रत्नमुख्यं बल-
 करकमलेयोर्पयस्यतीनाम् ॥ कंसादिष्टं त्वरिष्टं ब्रजसुखमसहं गोमरब्रह्मत्रुं सायं गोष्टे जघान ब्रजजनसुखदो-
 गोकुले शात्मजो जः ॥३८॥ जंबावनेन नन्दपदग्रसंशयं निहत्य पादं बलस्य पश्यतः ॥ तस्माद्ब्रजे शतं महं मुनिश्चरत्वा पा-
 दं रक्षद्गन्वान्निशीथिके ॥३९॥ गोवद्धिताद्रौ नृपचाररूपतः क्रीडारतात् गोपकुमारकान्विले ॥ रुधन्हरन्याममहासुरो

यमुनायां ३

हृत् कृष्णजगोपाभयतोविताभ्रम् ॥ ३६ ॥ केशीतुकंसासुसमः समागतोजिघांसयाश्चाकृतिरात्मनोब्रजे ॥ प्रा
तर्होतानन्दसुतेनतन्मुक्तं रेदत्वाभुजंमृन्मयवाजिबद्धणात् ॥ ४० ॥ नीतस्ततोसोमयुरास्वफल्कजाकूरे
णमित्रैर्विचरन्करेणयः ॥ कंसस्यमृत्पंरजकंमहाशङ्खघानतस्मादहरद्वरांवरम् ॥ ४१ ॥ तंसौचिकंयःसमनु
ग्रहीतवान्मालाकृतंचष्टवेरणसेवकम् ॥ चापंबभञ्जामहादृढंरिपोस्तत्खड्केनैवजघानदैत्यकान् ॥ ४२ ॥
कृष्णागोपैःस्वपुत्र्यैर्निखिलमणियुतस्पर्षहृम्यान्वितायांपुंभिः स्त्रीभिःसमंतात्सुनयनचखकैःपीयमाना
मृतास्यः ॥ गच्छन्नानन्दमूर्तिर्नृपयिपरिहसितकुज्वांस्पृशान्यश्चक्रेतूर्णरमांगीसरसमलपजालपमत्रेण
तुष्टः ॥ ४३ ॥ रोगद्वारगतंमतंगजवरहत्वातथाहस्तिपात्रंगंघोनुपयोक्षणेनहतवान्मलभांश्चकंसंरिपुम् ॥
वंदेतातपदंविमुक्तनिगडं वृष्णीस्ततोवर्द्धयद्ब्रह्मावन्तिपुरंशुतीरधिगतः सांदीपिनेःसांगेकाः ॥ ४४ ॥
शपब्रह्मप्रवादिभिःसुखैर्मद्योतमैर्वाभुधांगोविदार्णतः प्रमृद्यभवनेवषट्पिण्डितारपोत्तमा ॥ विद्याद्विष
वन्तीसमस्तपुरप्रार्थप्रापकावेगतः श्रीसांदीपिनिपर्वतादवतरन्तीकृष्णसिंधुंगता ॥ ४५ ॥ जघीत्सर्वंगुरुद
क्षिणार्थययाचकजानम्यगुरोःपदंयः ॥ गुरुःस्तुपुत्रंजलधोमृतंतंसंमंत्र्यपत्न्यावरथांबभूव ॥ ४६ ॥ प्राप्नोवारि
निधेस्तटंजलक्षिनागत्याचिंतः प्रार्थितोहत्वापंचजनानुसंजघनरतंदेहजंकंबुकम् ॥ आदायाशययौयमश
नगरीतेनारदात्कजितोनीत्वाचार्यसुतंत्यबदयदसौगुर्वईणार्थप्रभुः ॥ ४७ ॥ आश्रुत्यजामातृवधंजरासुतः

प्राप्तस्वयेविशंतिबाहिनीयुतः॥ पराजितः सप्तदशाजितोऽच्युतैर्मुक्तोऽपचक्षुश्चलेन वस्तवत्॥ ४०॥ यथेष्टि
भिः कोटिभिरायधोपुरिंशुत्वाजिवीर्यवनोमृधेयया॥ अस्मीकृतेसौ मुसुकुंदलोचनस्थितेन कृष्णानश्विनकाम
वत्॥ ४६॥ मुक्ताखण्डेनोत्सृष्टिकमरकतारुत्तरजप्रवालवैद्यैर्हर्म्यलक्षेन वभ्रिर्घिकृतां दर्शयामासदिमा
म्॥ स्वःशित्याश्चर्यदांस्त्रांजलनिधिपरिखांयादवेभ्यः पुरीं पठसस्तेत्रैलोक्यनाथोभवतुपतिरतः पद्मजेतम
जाय॥ ५०॥ हित्वा न्यचिन्तां दुरिताब्धिदंरमेतमेवचित्तेविनिधायचित्तय॥ गायानुतस्यैवगुणान्नो ज्ञानमजस्र
कायेन तमेव सत्पतिम्॥ ५१॥ तं भक्तवत्सलमजवानुतं स्वप्रत्यवश्यंरमेशमखिलेशमनाद्यन्तम्॥ सच्चिदानंनि
खिलवेदशिरोभिरीमपादंभजस्वब्रजराजसुतं हिमाक्षि॥ ५२॥ इति श्रीमद्राविडकान्हजीभयारमजवालमुकुंदभ
ट्टविरचिते श्रीरुक्मिणीमंगलारव्ये द्वितीयसर्गः॥ २॥ इत्यमुनेनन्दकिशोरलीलाश्रुतैवपादौ प्रणनाममूर्द्धा॥ हृदा
ययौ कृष्णपदारविन्दंगंगेव सिंधुं परिपूर्णवेगा॥ १॥ दृष्ट्वा मुनीशः श्रवदश्रुनेत्रां द्रवद्दं मोदसमुद्रमग्राध॥ आ
मन्त्र्यैर्मन्त्रीपुलकां त्यगीययौ विदर्भाधिपपूजितदृसः॥ २॥ ततो मुनिः कृष्णपदाब्जदर्शनोत्सकाययौ द्वारवतींम
नाहराम्॥ सर्वर्तुपुष्पादिसमृद्धिमद्रमारुतैः स्वगैः हूनिभिवाचरंतीम्॥ ३॥ दिव्यांसमुद्रपरिख्यांमणिरुक्मगेहां
म्रशशक्तवरुणान्तकवित्तनाथैः॥ द्वारस्थितैर्बलिकैरभिपूजितां तां वैकुण्ठतोतिरमणीं सकलध्वदकाम्॥ ४॥ प्रोक्तु
लभकं जसरसीशुकैककिष्टगहंसादिरावचिरांभुवनैकधन्याम्॥ निभ्रेयसः क्षितिमंशपवृषैकसशंयलो

लोकोत्तरं निखिलभाग्यनयैकलभ्याम् ॥५॥ तो द्वारिकां कृष्णपुरीं प्रमोदाशालोक्य मोद परमात्मना ॥ दूरावती
 शक्षणकांक्षया सययौ त्वरतं द्रवन् प्रवापहम् ॥६॥ तस्य हिरेर्जवनमिन्दुसहस्रशोचिविधो विलोक्य परमांशुदमाप्य
 चाप्य ॥ तस्मिन्दद्रीहृदये शमतीवरम् सिंहासनस्य मप्रवयदुनाथमीजम् ॥७॥ सच्चिदनं विधि शिवादिभिरात्मक
 मैद्येयालुपादमखिलम् मात्मनायम् ॥ जनिन्दमृतिप्रबलोक्य बभूवलीन आनन्दसिंधुसुनदीवसनारदोव ॥८॥ तेना
 रदं द्विजवरं सविलोक्य दूरादस्थाय यादवकुलैः शिरसाननाम ॥ संवेश्य रत्नकनकासन आदेरण संपूज्य सज्जनपतिः
 शिवभाष्य पृच्छत् ॥९॥ दृष्ट्वा त्वदागमनमथ फलं जनेनेलिष्यत् त्वदंघ्रितलं सेवनवः सुरपी ॥ तीर्थं कृतं मम गृहं चर
 णादकेन पूतेन यादवकुलं प्रवतापुनीतम् ॥१०॥ संमोक्ष्य तं मुनिवरं परमानकेन तां बलगे ध्रुवमात्य सुचैलकेन ॥ सं
 पूज्य पादयुगलं शनकैः स्मृशंसः कृष्णो जगदप्रगवन् कुत आगतोसि ॥११॥ आत्मानं मार्गमिवितुं चरतः सतां स
 धर्म्यं हिरेर्वचनमात्मगुरोः परस्य ॥ श्रुत्वा हतारदमुनिनिजनाथे दैवं प्राप्तेन कुर्वितुं पुरादहमत्र कृष्ण ॥१२॥ दृ
 ष्ट्वा विदर्भनृपते दुहितां मृगाक्षीं विबोधकुंदरदनां मृदुकंजदेहाम् ॥ अंको न्हिते दुवदनां शुभशीलरूपौ दार्यौ शु
 भांकुसुमतिं शुचिनात्तरागीम् ॥१३॥ मेनेतव प्रियतमां कभलां नलोके जातां सुलक्षणसुतां स्वलरुनिमणीवै ॥
 अत्रागतः कथयितुं प्रयाविवाहं कुर्वीशचेति वितरन्मुखमाशु ॥१४॥ हीवाच्छतदुतिशकुंतलिकां विवेन्द्र प
 त्नीवशिष्टद्विनाशतरुकाद्याः ॥ प्रेक्षीमुरनं मम विलोकयतः कुरुपाप्मांतिबुबेकिमधुनावततच्छियते ॥१५॥

श्रीनारदस्य वचसा कमलां विदर्भराजेन्द्रजां स्वसदृशीं भवगन्धकुण्डः ॥ उद्धो हुमा इह दयं विदधे यवित्पपाणिं प्रगख
भगवान्समुवाच ह्याभात् ॥ १६ ॥ सुदृहिष्यामि विदर्भपोपदामह्यं प्रदास्य पृष्टिवयं भीष्मजाम् ॥ नो चेद्धरिष्यामि
बलेन यमजां तश्च करिष्यामि सबद्धो वरम् ॥ १७ ॥ आपृच्छ कृष्णं मुनिराट तदेघ्रिपये स मावेक्ष्य मनो ययौ सः ॥
संप्राप्य पूजां परमेश्वरेण कृतां पशंसन् विधिलोकमाशु ॥ १८ ॥ इति श्रीद्राविडकान्हजीमट्टात्मज बालमुकुन्दविर
चिते श्रीरुक्मिणीमंगलारख्ये तृतीयसर्गः ॥ श्रुत्वा मुकुन्दस्य गुणानपराक्रमौदार्यक्षमाशीलदयावत्प्रदिकान् ॥
रूपंच चक्षुर्भ्रमप्रियालयं मेनेतु रूपं पतिमात्मनेहितम् ॥ १९ ॥ स्मृतिदारभ्य यदुत्तमात्पये जग्राह सा श्रीमगावतं
व्रतं हृदा ॥ त्यक्त्वा न्यभोगान्सलिलानि चातकः स्वात्थं बुलब्धैः पवनादनं यथा ॥ २० ॥ वाचाहरे नीलिरताम्रवत्स
दाकायेन साकृष्णपदाजसेवने ॥ गृहान्तेरदाष्टुमलक्षिते स्थिता प्रियस्य नामानिरटयन्त्यहमिदम् ॥ २१ ॥ प्रातः स
मुत्थाय च कृष्णमानसा कृष्णार्चनं संदधती विधानतः ॥ जानन्दमग्राहदिकृष्णलाभातः पूजां विसस्माहरेः कृ
तां क्वचित् ॥ २२ ॥ रताम्रवद्वेष्यवविष्ठाशारत्रयोः श्रीमत्तुलस्यां हरिपादसेवने ॥ गङ्गेन कन्यादिनदीपुवैष्णव
व्रते च साकृष्णपतीरूपासती ॥ २३ ॥ विच्छध्वनंचन्द्रमृगेन्द्रनीललोलाकुण्डे गानवलोक्थदूरात ॥ सेपूजयामास
सदृष्टदेहो योगोपमेयान्कविभिर्हिमैर्भी ॥ २४ ॥ प्रसन्नचित्ता विचरत्यहर्निशं श्रीकृष्णपादार्चनकर्मणि हुतम् ॥
निधाय कृष्णहृदिकृष्णवाससासासंवृता कृष्णकवावतानना ॥ २५ ॥ सुकृष्णशंखासितरत्नभूषणमनोज्ञक-

ष्ठास्तरणसितेक्षणा॥ कृष्णान्पदार्थानि नुरागसंयुताविलोकया मासनिजेधरेहया॥८॥ कृष्णानाथेतिरहं
हनिशंभेष्मीयथाचातकइष्टवारिदम्॥ सर्वेन्द्रियैः कृष्णपदाङ्गसेवनादात्मार्पणंकृष्णधवायसांकरोत्॥९॥
कुमारिकांतामवलोक्य मातारो भ्रातापिताभ्येचमुह्यरोधसः॥ विवाहयोग्यां नरलोकदुर्लभां धिन्ताकुलास्ते
कृपयाभवन्हृदि॥१०॥ कोटिनभां कोटिविधुल्लसन्मुखीं वरांगकान्त्या कमलात्रयप्रदाम्॥ सुखाब्धिरूपारतिको
टिमोहिनीं गुणनशीलेन हृदयात्मनः समाम्॥११॥ वैदर्भी मुख्या नृपतीन्द्रनन्दनं सद्भाव रूपप्रतिपदुणाकरम्॥ संवि
त्तया मासुरलं समेत्येतत्तुल्यायदातुं न नुरुक्मिणीं सुताम्॥१२॥ बिस्मृत्य सर्वे खलु नारदोदितं कृष्णः पतिस्तेस्तु
सुतवचोद्यतिः॥ विचार्यं तोपि नृपालमजंतदा प्रापुर्न भैष्या गुणरूपतः समम्॥१३॥ जस्यासमानं क्षिति पारमजं
क्षितौ ते क्षामतस्मात्तुवरं स्वयं वदे॥ प्राप्नोतु कन्येति विचार्य मानसे कुर्युस्तदानीं नगरे स्वयं वरम्॥१४॥ कृष्णं
पतिं मतनया समिष्यति स्वयं वरे द्वाखतीश्वरं नृपान्॥ विहाय स्वष्टेति विचार्य भीष्मको राजापिभने हितमात्मना
सदा॥ सुखाय युष्मपतय ठस्वयं वरं भैष्मीहया कामरूपा कुलाश्रयम्॥ चैद्यः सत्रात्यः सविदूराथो जरा संघे
कुजपौंडकदंतवक्रकौ॥१५॥ येन्येनृपास्तत्र समाययुर्मुदा समर्थवाहध्वजनीयुतास्तथा॥ देवासुरायक्षनिशा
चरादयोगंधर्वकिंपुरुषकिंनूरादयः॥१६॥ नानागता नृपसुरासुरादिकान् रुक्मिणसमभ्येत्य स होदरान्वितः॥ स
मर्चया मासजलोधसां वररत्नादिभिर्मित्रप्रियाखिला न्वली॥१७॥ तत्राययौ श्रीवसुदेवनन्दनः सनीरनीला

बुद्धारुविग्रहः॥सोदामिनीवस्त्रयुगेंबुजेक्षणाविराजमानोगरुडध्वजेरेये॥१६॥सूर्येतिपत्रविधुचाभेरभूषितंतं
एवस्थैःसुरैःकुसुमवर्षिभिरीक्षमानम्॥सद्रत्नरुक्ममुकुटरुषकुंडलाभ्यमारक्तलेगलमंगदमुद्रिकाध्वम्॥१७॥
मंजीरंकणधरंशुभरत्नमालंनीलालकाचतमुखाजमुदारनाशम्॥शोलालयंमणिस्तजंवनमालयाभ्यं
स्यैर्यतिंयदुपैतित्वमिवीक्ष्यरुक्मी॥२१॥सर्वधरत्वमसहस्रहिकच्छसन्त्यसेस्तलोचनउमेवाविधीवरस्यन
गं हणतस्यपरिभावंमलंनकारवेदीशशास्त्रमगधेशमतेस्थितौवै॥२२॥आग्यच्युतोनिखिलपापवशःपरेशंस
च्चित्सुरवास्वमेजेत्रोषशिवादिवंद्यम्॥कृष्णंविहायदितिजानभजत्सरुक्मीप्रेम्नापुरीषमिवशूकरकेधराया
म्॥२३॥ज्ञात्वाविकर्मतदिदंशिशुपालशास्त्रवाहद्रथाद्यसुरक्षयगतासुरस्य॥प्रीष्मात्मजस्ययदुनाथरिपोर्महेंद्रः
कापानितश्चरंवरं समचोदयतम्॥२४॥कृष्णावललकरमाहसमेत्यशक्रदूतःसमर्चयपरेशमजेशदेवम्॥कृ
ष्णायदूतममहानहेचदिदानीदंशोसिममरपतेरितिचैहिरुक्मिन्॥२५॥श्रुत्वा महेन्द्रवचनं पितरं समेत्य रुक्मीज
गादरभसात्मिहागतंतम्॥कृष्णं समर्चय न मे स्ति विभू मस्य शोहं क्षमानदवरस्यकुलाधमस्य॥२६॥श्रुत्वा महेन्द्र
कनूपे निजनाथदेवं कृष्णं यदूतमयुतं स्वगृहागतं वै॥शीघ्रं समेत्य पदयोः प्रणनाम मूढनिन्दाकुलानहिसमी
क्षितुमीशतासीत्॥२७॥उत्थाय धैर्यमवलंब्य परात्परं तमानन्दमूर्तिमवलोक्य मुदार्चयत्॥सद्गुणमात्म्यम
पिरुक्मविभूषणाद्यैः समंच्यस्त्मीतिविदं भजाध्वम्॥कृष्णं पतिं स्ववर्मिष्यति क्षितिं चरान्तिरस्कृत्य वि

मेहितात्मना ॥ २६ ॥ तस्मादिदानीं नर्हयोऽयं स्वयं वरतिष्ठति या देवेशे ॥ उपारम्यां तु विदर्भपुंज्या विवाहोचित इष्ट
 मृष्टता ॥ ३० ॥ कृष्णप्रेया मन्दमतिः स्वयं वरदूरे चकारा मरिपुर्बलेन वै ॥ स्वसुस्तिरस्कृत्य हरिप्रियान् जनान् रुक्मीय
 थापापचत्राठसर्पमृग ॥ ३० ॥ तद्रक्मिणीदुरितगस्य विलोक्य कर्मकस्य द्विषो द्विजगणा पितरौ तमान्ये ॥ रेवदेय
 युः परममिष्टवियोगदुःखादन्नातुरा इव महाविकला सचः लुः ॥ ३१ ॥ कृष्णस्ततो यदुपुरि समगाद्वितर्भदेशस्य चित्त
 नयनानि हरन् स्वमूल्या ॥ इंद्रादिभिर्देववरैः समीडितः क्षितौ नृभिर्यादववाहिनीयुतः ॥ ३२ ॥ ततस्तु सर्वक्षितिपाः
 स्वकं त्वकं परं ययुः खंडितमानसारवकैः ॥ खकैरनीकैः कथयन्त उादराद्भीष्मात्मजारूपसभिर्देववरैः समीडितः ॥
 क्षितौ नृभिर्यादववाहिनीयुतः ॥ इति स्तुष्ट्री मद्राविडकान्हजीमदात्मज बालमुकुंदभटविरचिते रुक्मिणीमंगलास्व
 काव्यचतुर्थः सर्गः ॥ ४ ॥ अथैकदा भीष्मनृपः सहोदरैः पुरोयसामात्यगणैश्चुतो गृहे ॥ विचारणमसुतां मनोहरां कस्मै ददामि
 तिस्रो तामोत्तमंगकष्ट ॥ १ ॥ राज्ञीतदाराजवरं सुताया विवाहचिन्ता विकलं जगाद ॥ स्मृता च देवषिबचः सदृशान् साहर्ष
 यन्ती बचन्तामृतेन ॥ २ ॥ पुंज्याः समानस्ववरस्य चिन्ता किमर्थमेषा क्रियते भवद्भिः ॥ श्रीद्वारिकायां वसुदेवपुत्रो वरो
 स्तितुल्यो मुनिना पुरोक्तः ॥ ३ ॥ रूपोत्तरो बुद्धिरुणैरुदारः कुलेत्तरः पुण्ययज्ञाः दारण्यः ॥ कान्त्येन्दुतुल्यः स्मरमोह
 नांगो वलाश्रयो मधुहितुः समानः ॥ ४ ॥ तस्मै यदा र्वंशविभूषणा सभवेद्द्विरेषा तनया प्रदेया ॥ कृष्णप्रेया कृष्णसमान
 रूपा कुलस्य वधैर्निजमंगलाय ॥ ५ ॥ केनपि भाग्येन ममोदरः जनिः कृतानया वारिनिधौ भियेव हि ॥ प्रैष्यावचं जन्म
 फलं गताश्च नष्टकुलं सुपूतं पितरः समुद्धृताः ॥ ६ ॥ तस्मात्सुतेयं वसुदेवनन्दनयोग्याय तः कृष्णरतारमापरादे

वर्षिणोक्तासचकोपशकरव्रस्तादिपूज्यस्पर्शमेश्वरः पदः॥७॥ अत्रेतिराज्ञावचनं विदर्भयो राजान्शान्येव सु
हृत्पुत्राधसः॥ प्रहर्षिताः साध्विति वाक्यमूचिरे मेघध्वनिर्वहिसमूहवत्तदा॥८॥ श्रीयुः प्रमोदात्सुबान्मंत्रिणं वैश
रवशुक्लेस्तिगुरोर्दिनेवसौ॥ वैवाहिकं लभ्यते मतीव सुंदरं दास्यामि तस्मिन्तनयां हि विष्णोव॥९॥ अथैव वैवाहिकस
कुलादिकमादाय मरुत्तपुरोहितामम॥ द्वारावतीं तैवरयन्तुरुन्मिणीपाणिग्रहार्थं वसुदेवनन्दनम्॥१०॥ इत्थं व
दित्वा द्रुतरत्नमात्म्यांशुकानि हस्यश्चरन्निराजा॥ जानीयेत पां प्रददौ द्विजानां हस्ते तिरिक्त्वा विनियस्य पत्रम्॥
॥११॥ दृष्ट्वा पुरोधाः सुहृदः वरानि च स्तनिरत्नाभरणादिकानि॥ कृष्णाय दातुं नृपसत्तमेन दत्तानि प्रीत्या जगदुर्नृपते
॥ विदर्भराजेन्द्रदुहितृवत्सलत्वं द्युतं नैव वराय चैतत्॥ दानं यतस्त्वं निरिक्त्वा सुभृत्सुमहेन्दवद्वर्षितकामितं
प्रभो॥१२॥ अथागतस्तत्र कुलस्य दूषणे रुक्मी हरिद्विदिति जाधमो वली॥ पप्रच्छ तातं किमिदं धनादिकमानीय
वानीयमोष्मापितः॥१३॥ दृष्ट्वा व्रीष्मो विकले द्विंशः सुतं जगाद सौरस्तनयाय रुक्मिणीकृष्णाय तु मणिसकुला
दिकं संप्रेष्येत् द्वारावतीं द्विजेर्मया॥१४॥ तत्साधुवाद्भवणेन दग्धमुखाय शार्कदुर्मईष्टवृष्या॥ रुक्मिवली
कृष्णरिपुस्तदाह कृष्णस्य कोपात्परिभाषणं वै॥ पुरैव कृष्णारसिलब्धमानां तारुक्मिणीं कृष्णारतां विजानन्॥ वै
द्याप दातुं सुहृदेति मूर्खे हि ये सुधावत्सजगाद रुक्मीश्च सामदीयापमुपालकस्य धर्मदेयतस्य कुलाधमस्य॥
वैदर्भराजेन्द्रसुतानयो ग्यायशात्रमैन्द्रानवस्यतात॥१५॥ यो चारयद्रोक्कुलवासिनां गृहे हृष्टं दुग्धदधीनि

गोकुल। वद्धापिरुद्धपि जने नीतज्जहो कथं सराजन्द्रसतां समर्हति ॥१७॥ यो चारंयद्वा ब्रजवासिनां सुतैर्वने वने गौ
रिकचित्रितस्तनुः ॥ शिखंडगुजावनपुष्पभूषितः कथं सराजन्द्रसुतां समर्हति ॥१८॥ तत्कादिकेनैव च भारदेहं गोपि
भिरैतनगृहगृहयः ॥ प्रमन्दतुल्यस्य सहा दरा कथं कृष्णस्य योग्यावृषलस्यैव दवत् ॥१९॥ कृष्णः परब्रह्म परेश आ
त्मना मात्मैति वै ह्येनं गोचरो न सः ॥ अष्टांगयोगे हृदि स व्या एवैव्यो मेव सर्वत्र समन्वितो विभुः ॥२०॥ न ब्रह्मणो जा
तिकुलं न भार्या न मित्रं नान्न च जन्म मृत्युः ॥ न बांधवानैव पिता न माता तस्मान्मृषा वा गितिकृष्ण आत्मा ॥२१॥ कृष्णः
परेशः क्षितिभारनुतये जातो विधेः प्रार्थनया यदेः कुलः ॥ इत्युच्यते तर्हितं देवसंघिद्येयं भवद्भिर्न हि देवकी सुतः
॥२२॥ भोक्तान् भोग्यं च फलं च सर्वं व्याप्य तथा व्यापकरूपमत्रा ॥ ब्रह्मैकमेवाद्वयमस्ति सच्चिदानन्दरूपोऽखिलवेदगीतः ॥
२३॥ निरजं तो निर्गुणं निर्विकारं निराश्रयः स्वाश्रयः रूपहीनः ॥ युक्तैव गीतोऽखिलवेदवाण्याऽह्येतोऽप्राप्य निवर्तत
वै ॥२४॥ अघोघरं द्वाभयं पिउं भूतं गोवर्द्धनं तेन किं भवद्भिः ॥ किं वा जघानश्चिन्माम् मातृरूपां च कीनत्समसौ न कं वा
॥२५॥ किं वा जघानैष वेन शयुं वा खरं प्रलंबं वृषभं तु रंगम् ॥ तस्मात्किमीदृशं राजकस्य घातात् प्राचीनचापस्याविभं
जनाद्वा ॥२६॥ पलायितो वा जिमुरेव जरा सुतात्तेनायमीदृशः किमु मातुलस्य ॥ घातद्वजे वापि कनृत्यगानाद्वक्तव्य
इदं कथमात्मशत्रुः ॥२७॥ द्विनद्विपादात्पसमृद्धयोन्यासनं गतराजकुलानयाद्वाः ॥ नयादयं तानवनाकुलं न
तदुल्या कथं वोदृशेया ग्यतां गताः ॥२८॥ यथा तेनाश्रयकुलस्य भूमिर्बहिष्कृतस्याधमकर्मणा ठसरा ॥ नट

प्रिथ्यानिरतस्य काननचरस्य योग्येयमहो कथं स्वसा ॥ २६ ॥ सुवर्णवैदूर्यकवज्रप्रितिका सुवर्णसिलोदधि मध्यगापु
रो ॥ यस्य स्तिहर्षैर्नवलक्षकै संयुता सुवर्णनारी पुरुषैः सुसकुला ॥ २७ ॥ ब्रह्मेशवाक्रान्तकपाशच्छताध्यक्षादिभिः
सुवितवत्वरसभा ॥ कत्यां धिपापस्य वश्या दवाः सपांडवाः विप्रसुरोत्तमा खिलः ॥ २८ ॥ शोभैक कर्णहरवो विज्रा
गजे रथोत्तमाः कुन्दमुकुन्दनीलकाः ॥ शोभामहापद्मकपद्मकच्छयाः सर्वेति सो वैमकरोत्तमानव ॥ एते महाशिव
योष्टिद्वयोणिमामाहलंगिमागरीयसी ॥ प्राखित्वमोत्रित्ववशित्वकमितायस्यास्ति किं तेन भवेत्सितो सता
॥ संप्राप्य सपतिमिमां मधर्मविमोहितो यादवसैन्यसंयुतः ॥ राजत्वहीनो खिलमित्रघातकः कृष्णानयोभ्यादु
हितुर्नपस्यते ॥ २९ ॥ द्रुवा सुदेवठडुविदर्भयात्मजा विदर्भगोत्रं कथं दः कुलं कुच ॥ तव शितं त्वं कुच कृष्णराजतापि
तस्मै ये दंसकलं विचार्यताम् ॥ ३० ॥ तस्मान्न पोयं शिशुपालनामा प्रख्यातकर्मा दमघोषपुत्रः ॥ शक्रादिले
केश्वरजिह्वा व्यायोग्ये ठवरो मे स्वशुरात्मतुल्यः ॥ ३१ ॥ शक्रादयो यत्सरितापिताययुः कृष्णं च नाथ सञ्जभा
गधौ जितः ॥ भेजे समुद्रावरणां पुरीभयात् सयादवोरामयुतो पलापितः ॥ ३२ ॥ समागधोन्येयमहीश्वराः व
शयस्यातस्मै शिशुपालभूते ॥ दास्यामि हं स्वां भगिनीं वलेन वै बद्धः पितामृन्निहर्वित्ययं त्विदम् ॥ ३३ ॥ मू
ठस्सरुक्मीहवृत्तस्वामी हां प्रद्वान् स्वपित्रोः सुहृदां व्यथां पराम् ॥ दत्वास्तिरस्कृत्य रूपां धलोचनोलिले
खपत्रं करपीडनस्य वै ॥ ३४ ॥ विनाहलं मलयमृज्जमुकुपक्षकवो विष्णुदिनेर्द्धरात्रि ॥ स्वशुर्लखित्वा परि

॥ धर्मिष्वैवायसं प्रपद्यति स्म धारः ॥ ४० ॥ तद्गुणदोषानविचार्य चाग्रहयेद्योहितान् प्रातु गणस्य दुःखदानं
 ॥ पित्रो हि नान्वंधुगणस्य रुक्मिणीं सुखप्रदो ज्ञेयगुणा न्विवार्य सः ॥ ४१ ॥ रथश्च हस्ती नसि चर्मभूषणोत्तमान्
 ॥ आश्रीफलकुकुमाक्षतम् ॥ सुवर्णमुद्राभुतलक्ष्मं शुकोत्तमानितस्मै फलदानकर्मणि ॥ ४२ ॥ आरुह्य बाहं स
 लंघनादि कमाशय भो मागधस्तवां दिनः ॥ गताखरं चेदिपुरं सुखं बहु पृष्ठावरं शिशुपालमादरात् ॥ ४३ ॥ पत्रं प्रदत्वा
 लिखितं मये तं समर्थं बाहध्वजतीभिरत्र ॥ आगम्य तां चैति बभौ वदित्वा तत्पत्रमादाय समेहि शीघ्रम् ॥ ४४ ॥ कृष्ण
 नसिद्धं स्वश्च सर्विवाहमपास्य कृत्वा दमघोशजेन ॥ धनं ददौ पावकवृंदकेभ्यो हर्षाच्च देयं स्वजनाय रुक्मी ॥ ४५ ॥
 धनं गृहीत्वा ब्रह्मासुराद्विजोष्टमीदिने तैलमभीष्टदेवतु ॥ मैत्र्याः कुरुत्वं कुले देवतार्चनं समं उपासादनपूर्वकं नृ
 प ॥ ४६ ॥ इति श्री द्वाविडकान्हजीभट्टात्मज बालमुकुंदभट्टविरचिते रुक्मिणी मंगलाख्या काव्ये पंचम सर्गः ॥ ५ ॥
 पुरैश्च कृष्णारसिलब्धमानां तां रुक्मिणीं कृष्णारतां विजानत ॥ चैद्याय दातुं सुहृदे तृणाय कीलां कृशानोरिव बा
 लिशोत्तर ॥ १ ॥ कुपथ्यमिष्टं ज्वरिणोत्तकाय दातुः सुधागूढपदमथाप्यात् मैत्र्याः समीहाप्रतिपादनस्य वैदर्भी
 सुतस्यैवैवम् ॥ वेदत्रयीमिव जघन्यजजन्मने लोभात्सुधां विषधराय यथा विमूढः ॥ रेदं हविर्हि भेषकस्य
 थानुजांस्त्वां वैद्याय दातुमभवद्रभसा स्थिरः सः ॥ २ ॥ ज्ञात्वा भ्रातुरनीतिमात्मनयनं चैद्याय दुःखार्णवममासा
 हृदयज्वरसनतः शुष्कास्यपद्मास्तुदक् ॥ कृष्णस्तेस्तुपतिः सुते ह्यतिमुनेः सित्तामृतोक्त्या तदा प्राणत्यागम

श्रीपुस्ततीनहिसमर्थमूर्धरिं ध्यायती ॥ ३ ॥ रुक्मिण्याहृदयमवस्तुमहतीचिन्ताकथं श्रीपतिर्दुःखाब्धिप्रलय
 मनेनयनयोरानक्षुब्धसयनः ॥ ४ ॥ आत्मद्वेषिमुखप्रियंरविरिबन्ध्वोतंहरन्नेहिरिर्गृहीयत्करमानुचादवपतिः
 कृष्णोदयावारिधिः ॥ ५ ॥ ज्ञागापीजनबहुभ्रातृतहरदीनेकबन्धोप्रभोपूजानन्ददयाकरानरुसेहमांविद्धिचैतानि
 जाम्गनाहं चैद्यगृहकदापिसहजैदतागमिष्यसिनामङ्गकुक्षिमयोमयिन्नजपतेमुक्ताविषं दुहस्व ॥ ६ ॥ जन
 शरणमुदादिकृष्णभक्तैकबन्धोनिजजनसुखदायिन्दुःखहारिन्मुकुटपरमदुरितमग्नारक्षरदाघमोत्वं निजचरण
 पदाब्जं दर्शयित्वा कृपाशो ॥ ७ ॥ वृकावृत्तैर्णीवप्रयाकुलासतीशुशोचतेत्यंहरिदर्शनेछया ॥ कंसं प्रेषयिष्या
 मिकथं प्रियायवदन्तं समस्तं हरयेवतात्मनः ॥ प्रेषयेद्धारवतीश्वरं प्रतिवृत्तं समस्तं सकथं लभेन्मम ॥ ८ ॥ पश्य
 नदूतं कमपीष्टदं द्रुतंगत्वाद्ययोद्धारवतीश्वरं प्रती ॥ ९ ॥ उक्ताखिलंवृत्तिमिहानयेत्यतिममेतिद्रोचन्त्यथ सुस्मिमा
 पसा ॥ १० ॥ स्वमेददर्शयिसबत्सकागागर्गादिकान् विप्रवरान्सुरदुमान् ॥ इन्द्रादिदेवान् परमानुकूलान् दु
 र्गाशिवंगजाननं षडाननम् ॥ ११ ॥ प्रणम्य तानर्चदादेणसाकृष्णां प्रियं प्रेक्षणकाम्यमाप्ररान् ॥ वरं ददुस्ते
 स्तुपतिर्विदर्भजेकृष्णाखिलेशो ह्यिति मोदमापसा ॥ १२ ॥ संपूज्य गर्गादिमुनीन् धनादिभिः ॥ प्रच्छकृष्णं पति
 मात्मनाः प्रियम् ॥ श्रुत्वा र्षयस्ते जंगदुर्गं विप्रति त्वां वासुदेवागिरिजागृहदुतम् ॥ १३ ॥ तदैव निद्रान्तमव
 ध्यमिष्य जाविं विप्रसन्नां सिद्धं माहमत् ॥ स्वप्नं निजालिप्रतिरुक्मिणीवचः ॥ सुखासखीमादकरं जगद्

ताम् ॥ १२ ॥ अकाशवागनाय्यः । वस्त्रिभूते चिंतानकार्यचिदं चिदं ॥ भ्रातुर्गदुष्टदमं विधायेह
 रिष्यति त्वां हरिरेव जेष्मि ॥ १३ ॥ सुखातदाकाशवचो रहस्यिता प्रसन्नचित्ता समभूद्विदं जना ॥ यथामृते प्रा
 य्य मुमुषुराकुलो जरात्पयदंसे नंदिय प्रियम् ॥ १४ ॥ ततो जगौ कृष्णपदाज्जदरीनो सुकाश्वरप्रेमलुगिह
 सुस्मिणी ॥ कृष्णदयासिंधुममुप्रदं मित्रं पतिं स्मरंती हृदि गद्गदस्वरा ॥ १५ ॥ अलकाचलोत्तमा रुकंजमुखं सु
 नीरदसुंदरं तडितां वरं जलजाक्षमं बुजनाभमज्जकरांशिकम् ॥ अरुणाधरोष्ठमुदारनाशमहसकणं कंचेह
 रिपुरुषार्थसिंधुमहंकदाद्यवलोकाय करुणानिधिम् ॥ १६ ॥ अवितः कबाधुसुतो दिते स्तनयान्द सिंहवपु
 धृता प्रलयाच्च सत्यव्रतो द्रुतं जषरूपिणा कनकाचलः (मथने धृतः कमेठन इह कररूपिणा कनकाचलः) म
 थने धृतः कमेठन इह करमूर्तिना क्षितिरुधृता जनकाल्मजादशवक्रतः रघुनाथरूपधरेण वै ॥ १७ ॥ नरकार्ति
 कामुकभूमिपाः क्षपिता मृगद्वह रूपिणा बहुवामना कृतिनावितो सुरसंगता बहिरात्मना ॥ हलधारिणा व
 सुधाविता नृपवेषदैत्यविनाशना त्रिदिवावितो जिनरूपिणा दमितः कलिः कलरूपिणा ॥ १८ ॥ द्रुपदात्मजा
 कुरुतो बिता हरिरूपिणा क्षपतो करि ॥ व्रजबालिकामणिबूडतो व्रजबालकामयपुत्रतः ॥ पितराचकं सारि
 यार्महाभयतो वितोरिषवोरुताः सहिदीनबंधुरजेशांबंदितयादि हावतु मां प्रभुः ॥ १९ ॥ विधिरूपिणा सक
 लं जहात्सृजतीदमात्मनि चारमना शिवरूपिणा हरति स्वयं जलत्रायिरूपधरा चति ॥ त्रिगुणां भृगीपरि

नर्तयन्ततनं मया विहरत्यलंसहिवासुदेवमेशपूजितपादिहावतुमांहरिः॥२०॥वसुदेवनन्दनेदीहदर्शनमस्तु
ताद्यहरप्रभोवनिताहमात्मसहोदरेण करीवनक्रवरेणवै॥पतितास्मिदुःखजलांबुधोनिजदासिकेतिविचार्य
मांसहसाधराज्वरणेणकुलनाथदीनदयानिधि॥२१॥निजभक्तवत्सलयादवेशाशरण्यपालदयानिधेमगव
न्त्रिलोकमनोहरारखिलनाथदेत्यनिसूदन॥परमप्रमोदसमुद्रकृष्णहृषीकनाथपरात्परनिजदासिकांभवमां
मुकुदमहाद्यसिधुनिमज्जतीम्॥२२॥इतिकृष्णपादसरोजमात्महृदावलंब्यजगोपदाहृदयागतात्मपतेहरिःपरि
भ्रमणप्रमदप्लुता॥समभूतदासवल्लितास्वरपुलकैर्युतासिस्तवज्जलानिधिमाप्यनिर्धनद्विदर्भसुतातदासु
खिताधिकम्॥२३॥तत्रैवकंविद्विजवर्यमागतं विलोक्य सोऽथायननाममौलिना॥अपावृतद्वारमिवेष्टकर्म
णः सिद्धेस्तमानर्च्यरहःस्थितासती॥२४॥लुष्टावविप्रंविनतास्थिताप्रतःसदासनस्यंज्वलनंयथेष्टिदम्॥त्वसदु
रुःकृष्णपदाज्जगद्धुर्विधातेवसमीतुतोखिलेः॥२५॥वंदतिलोकाभुवनेश्वराःसेदापतिष्टेतेयांश्चशिवा
जविष्णवः॥विप्रोत्तमास्वस्वहृदोभवद्विधानमाम्यहंप्रेष्टसमीहयानिधाम्॥२६॥कृपालनाविभक्तजाद्विजोत्तम
त्वंदशितोनाविक्रान्त्यथार्णव॥ममप्लुतायाःकथमन्यथाभवत्वदर्शनंदुःखहरसुखप्रदम्॥२७॥स्तुतोद्विजोत्तमो
विकलाभिरीक्ष्यमैः०मीमुवावेदमहोखस्तस्ते॥कस्मादव्यथास्तीत्यखिलं प्रदयेत्वंब्रूयहंत्वांसुखितांकरामि
॥२८॥मुलेपिवाक्यं शिरसाप्रणम्यतं०मीक्ष्यनिवाचसहोदरैःकृतम्॥खदस्महेतुनिजनाथसेननेछातोविरुद्धे

स्वमनोविदारकम् ॥ ३० ॥ सोत्काशितं च तं मशेषमात्मनः कृष्णात्तु श्विप्रणिपत्यमोलिना ॥ जमांसहासगुमु
 र्वाहदातुरातयगिनं विप्रमुखाचसंजलिः ॥ ३१ ॥ विज्ञाहिमेकां शृणु विप्रतेपदं न मास्यहं द्वारवतीं ब्रजाश्विदम्
 ॥ कृतं मदीयं वसुधैव कुटुम्बकम् ॥ ३२ ॥ दात्यामिते हं बहुदक्षिणां प्रप्ता कृष्णेन मद्योगमि
 हाद्यकारय ॥ दुःस्वार्णवाद्द्वारमां बलानुजं पारं प्रददयै च सते सुखप्रदम् ॥ ३३ ॥ सुत्यै वं मां दीनदयालुरीश्वरः स
 मैत्रयागत्वापितुः पुरं ममः ॥ हस्तं गृहीत्वा स्वपुरं न विष्यति बलेन दुष्टपुदमं विधाय सः ॥ ३४ ॥ जाश्रुत्यै मे
 वचनं द्विजोत्तमः संप्राप्य हर्षं समुवाच रुक्मिणीम् ॥ पत्रं लिखित्वा शुक्रे ममार्पय पास्याम्यहं द्वारवतीं समीक्षत्
 ॥ ३५ ॥ त्वमेव सा हंतव्यै स हो देराधर्मस्य तस्माद्दहमानये तव ॥ पतिं विवाहावसेरखसस्त्वया चिन्तानकार्यं शप
 थं करोमि ते ॥ ३६ ॥ ततस्तु मेष्मी द्विजवर्चवाक्यतो विश्वासमागत्य लिलेख पत्रिकाम् ॥ स्वस्वामिना द्वारव
 तीश्वरस्य हस्तं कर्षणं ज्ञातिवातिदार्ढ्यतः ॥ ३७ ॥ पत्रं समाहित्वा दृगाशुसिक्तं संमेल्य नामा किंतमाविधाय ॥ प्रै
 ष्मीद्दौ विप्रक्रेथवाचमुवाच तं गृहदवाजलाक्षी ॥ ३८ ॥ विवाहघत्वा न्तमहंतु हारमालोकपिष्ठा मय्यनं
 द्विजेन्द ॥ तस्मिन् द्रक्ष्ये यपिदं कृष्णमोशं समुत्सृजिष्यामि तदेव चोत्सृज ॥ ३९ ॥ तथैति कृत्वा स्ववरः स्ववालसा
 वधाकटिं कृद्धतरोपि मूर्धनि ॥ निधाय पत्रीं हृदि कृष्णमीश्वरं युवात्तमो भूदलवीर्यवत्तमः ॥ ४० ॥ कुर्वन्ति यकु
 ष्णा जनस्य कामितं भवन्ति ते सर्वं समृद्धिभूमयः ॥ कृष्णप्रियाणां किमु तस्य किंपुनः कुर्वन्ति यनाकतनुवि

त्तवृत्तिभिः॥५१॥यस्याभिधानं वषट्कामनिश्रयसामास्यदेमाहुवेदः॥संसारदुखप्रमजेशसेव्यम
क्तिप्रदं पापहरं जनानाम॥५२॥तस्य प्रियायाः प्रियमिच्छुरादरात् तो जगामाशु नमस्कृतस्तस्या॥ददास्म
रकृष्णपदारविंदकं सर्वाश्चंद्रं परमप्रमोदतः॥५३॥समीरवेगेति वलीद्विजोत्तमो द्वा द्वारिका मार्गमिसो
गृहीतवान्॥यदा तदा देववरैः समर्चिता वभूव मोल्यैर्नमसादिविस्थितैः॥५४॥मौगसिखसांकपिलां द्विजो
त्तमान्सीमंतिनीः पुत्रयुताः दधीनि च॥सर्गारकुंभानशिवमंबिकांगणाधिपं सर्माक्षन्सकुनं प्रमोदतः॥
इति श्रीमद्भानुकां नृजीमदात्मज बालमुकुंदभट्टविरचिते रुक्मिणी मंगलारव्ये काव्ये षष्ठः सर्गः॥६॥तौ द्वा
रिकां द्वागगमद्विजाग्रः समुद्रस्वातांमणिहेमसालाम्॥शोभालयां प्रनिष्ठाभूजेशशेषादिपुंगवैरभितः सु
तासः॥१॥यदुत मध्ये तगरुक्षिकेतनामजायेतीं कृष्णरविप्रकाशिताम्॥विमुक्तकिंजल्कचशीकृतेशाब्र
दियोगींद्रमधुव्रतैर्व्रताम्॥२॥शोफुल्लसौगंधिकहल्लुकंदीवरोत्पलाज्वावृतम्रीवनाभिः॥तं रंगिनीभिर्म
णिवालुकाभिर्हंसालिचक्रावरवाभिराध्याम्॥३॥वापीभिरच्छामृतजीवनाभिः प्रवालकूलैः समलंकृ
ताभिः पद्मैः सुरतैः सुसितासिधैः सापानकैः स्वर्णहरीन्मणिनाम्॥४॥हर्म्यैः सुवर्णकलशैर्मणिभित्तिभिश्च
शालासमाभिरभितोरुचिरासमृद्धा॥पूणेरिषाश्च करिसंकुलराजमार्गितौ द्वारिकां निखिलप्राग्यचयैक
लभ्याम्॥५॥नित्यासवांकनकदंडवरध्वजाभिः सेवारीता तपसृतिभुवनोत्तरावै॥दिव्यावलापुरुपरत्न

युताद्विचरध्वजमभिः सवारितान्पाव्यवोथीविभक्तपदवींशरणान्तेके ॥ ६ ॥ आचर्यतोद्विजवदः सद
 दर्शदिव्यांकैवल्यमूर्तिमिबकृष्णपूरीं प्रमोदात् ॥ साफल्यमात्मजनुषोद्यमिमान्यमानेद्वारस्थित् ॥ अममसौ
 सकलविहाय ॥ ७ ॥ श्रीद्वारिकेशक्षणकाम्ययायुतोजगामकृष्णैर्वनिकेतनाजिरम् ॥ तुर्णद्विजाग्र्यः सुप्रपवि
 काधरपुष्टन्यदनकृष्णरतान्महादरात् ॥ ८ ॥ द्वारसमेत्यसदसः सउवाचविप्रः पातान्तु कुंठिनपुरादहमाग
 तास्मि ॥ कृष्णायैवदयतमां शिवेनामविप्रांश्चुत्वावचोयितिभरंयपुरीश्चरते ॥ ९ ॥ शनैः सतक्रुचुः शिवना
 मविप्रप्रासः कृपातोतवद्रीनाय ॥ शुत्वेतिवाक्बहुरिराहतामैसमानयध्वंतमिहाशुद्धताः ॥ १० ॥ शुत्वाशु
 कुंदस्यशुभांगिरंतेद्वास्याः शिवंविप्रवरंसमूचुः ॥ आगच्छमेविप्रगृहेरमेशंपश्माद्यनेत्रेसफलेकुरुत्वम्
 ॥ ११ ॥ वेगद्वेष्टेनमेविशन्तद्विजाग्याश्चत्रार्पितस्तनुरिवाप्रवादात्मनाथम् ॥ आनन्दसिंधुमखिलेशमश
 मश्रेष्ठाधिष्ठां विलोक्यवसुदेवसुतंप्रमोदात् ॥ १२ ॥ सच्चिद्वनंघनघनाकृतिंमात्मभूहृत्सोमोहनंकनकवास
 समच्युतंतम् ॥ सद्रत्नहाटकमयासनमुष्टरस्मिस्थैरावतीवृतघनाप्रमपश्यदारात् ॥ १३ ॥ लोकैर्नोर्यदुवरे
 न्समुपोपविष्टैः सराजमानममरन्दसभोत्तमायाम् ॥ कृष्णंस्वकीयसदसीन्दुमिवादुभिः स्वसंस्तूयमानमजश्र्व
 धनेशशक्रैः ॥ १४ ॥ वीरीशवायुयमवन्निभिरादेरणादूरस्थितैर्बलिकैरेरवलेख्यमानम् ॥ हस्यस्वपतिरथ
 संकुल्यत्वरंतेपश्यनहरिं द्विजवरोनचेत्तसिमाप ॥ १५ ॥ लोकेश्वरादप्राथयितो विहायकृष्णावृत्तिठिका

प्रविमोहनागः॥ प्रैष्याथ्यबुध्यति सुयुक्तमेवमपाप्मायेन विलोकि तोयम्॥ कथं न चैनं वृणुते विद
प्रजादो गोलयं यस्य समस्तमेगम्॥ दृष्ट्वा गोलपक्षिगणोपि हर्षसंधारं त्यज्य जनः पुनः किम्॥ १७॥ विचारयत
मने सति मोदतः स्ववज्जलं श्वेदयुतांगकद्विजम्॥ मुहुश्च संनंबहु दुरतः श्रमात्समागतं तत्र निरीक्ष्य कृ
ष्णराट्॥ १७॥ उत्थाय तूर्णमखिलैर्यदुभिर्भुरारिर्मुह्यनिमद्विजवरं वृषभ्रूरिष्टः॥ सेवेशयत्कनकरत्नम
यौ सनाग्रे प्रेम्तास्वै देवतमिवाखिललोकनाथः॥ १८॥ सिंहासनस्थितबुधोत्तमपादयुग्मं प्रक्षाल्य शीत
लजलेन समर्चयत्तम्॥ कपूस्चंदनसुगंधसुमात्यवस्त्रैर्विभ्रन्मुदातदघने जनवारिमौलौ॥ १९॥ जमोज
यतं द्विजवर्यमन्ने प्रज्यैश्च भोज्यैर्बहुलेज्यवोष्यः॥ दिव्यै सुहृदैर्सधुरैर्महादरा संबीजयंश्चामखायुभिः सः
॥ २०॥ विश्रान्तमेवं द्विजवर्यमादरात्प्रच्छ कृष्णो भगवन्जनफलम्॥ सर्वमया प्राप्तमहोतव प्रप्राप्ते दर्शना
तीर्थमभूद्गुहं प्रम॥ २१॥ यद्यय्यागमनंतव द्विजवरानंदस्य लोकस्य वै पृच्छेथापि पदर्यमत्र जलाधितीत्यगि
तस्वद्वद॥ किं स्वल्पं स्तिनृपाद्दिव्यस्य विषये संपात्यमानाः प्रजाः क्षमं यान्ति समश्रियोस्तिनृपतिर्नैवाम्य
योताषकृत॥ २२॥ कश्चित् द्विजवर्यं तुष्टमनसा वर्तत कृद्रेणानधमं विद्ध सुसंमतो यदि भवेच्चत्कनतुष्ट
सदा॥ धर्मान् न हृदहीमानस्वतदा विप्रो भवेत्सर्वतो लोकस्याखिलकामधुकददति तथ मश्चितस्याधि
तम्॥ २३॥ सेतोभाद्रहितः राचीपतिरपि किंष्टः सदा वर्तते तुष्टा किंचन कोपतापरहितः शोते सदा विज

रः॥ विप्रान्भूतसुहृत्मान्निहिरहकारान्सदा॥ न्तानहंसाधूनात्मपदाशितुष्टमनसोवन्दः॥ सकृन्मौलिना॥ २५
 ॥ कश्चित्कुशलं द्विजाश्रयन्पतेर्यस्यः प्रजाःपालितादेशां निवसन्ति वे सन्पतिः प्रयान्समातोयतः॥
 तीर्त्वा दुर्गमिहागतोपदिह्या सर्वं धगुह्यं पदाब्रूहि त्वं करवा मविप्रसकलं कार्यं तवाशंसयम्॥ २५॥ सेष्ट
 पृ परमेशिना भगवता लीलातरंगेन सः सर्ववत्तमवर्णयि द्विजवरो प्रीष्मात्मजायाः शुभम्॥ कृष्णायाथ नि
 वेद्यद्रहसियादतालिखित्वा तया प्रेमां ब्युक्तिपत्रिकां प्रियकरिमुन्मुच्यमुद्रां चरः॥ २६॥ दृष्ट्वैव प्रियपत्रि
 कां प्रियतमां ह्याकषिणीं स्वात्मनः प्रमाद्यिन्दुनि सितवर्णरुचिरां तां वाचितुं नाशकृत॥ कृष्णायाश्च द्विजवर्यमाह
 भगवन्त्वं आवयमां शुभां पत्नीं चित्तहरीं मम स्वलतगीः प्रमाश्रुकंठे हरिः॥ २७॥ कृष्णा ज्ञया आवयति द्विज
 त्तमो॥ मेष्ट्या प्रियां लिखितां सुपत्रिकां प्राक्कषिणीं रश्मिभिवातिमाददं कृष्णं कुपासिंधुमशयं देवतम्॥ २८
 ॥ इति श्रीमद्राजकान्होजीमहात्मजबालमुकुन्दभट्टविरचितेरुक्मिणीमंगलकाव्ये सप्तमः॥ सर्गः॥ ७॥
 स्वस्ति श्रीमत्सकलगुणगणैर्गुण्यसिद्धैर्व्रतपुत्रैश्चन्द्रान्तकवरुणधनाध्यक्षमुख्यैः सुरैः॥ ध्वजेषु श्रीपति
 पुपरकृपालपुकृष्णेषु लक्ष्म्यारुक्मिण्यामेतनुवचनमेताभिः प्रणामाः भवन्तु॥ १॥ नित्यानन्दधने सदा सु
 खनिधौ सञ्चितौ श्रयसः संप्रश्नस्वयिनं न्येत यदुपेतो नानुकंपिन्सदा॥ अस्माकं तु भविष्यतीशकु
 शलं द्रक्ष्यामयर्हि प्रप्नोत्वत्पादाज्जतलं महासुखनिधिं ससारतापापहम्॥ २॥ श्रुत्वा ते भुवनैकसुन्दरगुणानि

विश्य संसृण्वतां स्वान्तं कर्णविलेन चाशु हरतः संसारतापं प्रभो ॥ सुधां सुनिवसूर्यजं गुणनिधेतापत्रये व्यकि
लं त्यक्त्वा हीं विशतीशहृत्पि मम भोगांगं तथैव यथा ॥ ३ ॥ रूपे इमां हस्तीनेत्रं तां दृश्यां सुखकरं सर्वार्थलाभं तु य
द्दृष्ट्वा गेहं गपक्षिणेऽपि पुलकं संधारयन्त्यंगते ॥ सुत्वामद्ददयं सदा त्वयि विशत्य ध्यौ यथा स्वर्धुनीत्वा हीं कुलजां
त्रिलोकसुपमाधिष्ठ्यामममोहन ॥ ४ ॥ काकन्यापुरुषपद्मीलगुणधीसुक्ताकुलीनावयोविद्यारूपकुलार्थधामगु
णशीलैरात्मतुल्यं पतिम् ॥ काले त्वानवृणीत भोऽदुपते कृष्णार्थविधो नरः श्रेष्ठप्रणिमनो भिरामनयनानन्दासु
नाथ प्रभो ॥ ५ ॥ तस्मात्वं तु पतिर्वृतस्वलुमया स्वात्मर्पितश्च्यते जायां स्वस्य विधीहि मामिह समागत्य त्तिह ग्रीष्म
॥ मा त्वद्भागमहो भिमर्शितुहेरचैवः समागत्य मां पंचास्यस्य बलिं सुगालवदसौ पद्मवता क्षारिहन् ॥ ६ ॥ पूतं द्रव
त दानतीर्थगुरुविप्रार्च्यं नार्च्यं नार्च्यं लक्ष्मीशो भगवान्परायदिमया संराधितो नित्यशः ॥ तद्योगित्यगताम्र
जो मम करं गृह्णातु कृष्णः पतिर्नैवान्ये क्षितिपाः स्पृशंतु शिशुयासायाः सुधां क्रौञ्चवत् ॥ ७ ॥ स्वाभा वित्युपया
मके त्वमजिताऽज्ञातोऽखिलैराजिभिर्वागत्य विदर्भकान्यारिष्टो रामादिभिर्यदि वैः ॥ निर्मथ्य प्रसमेन ज्ञात्वा
दमघोषापत्यवाहं द्रव्यसैन्यं चोद्धराक्षे सन विधिनामां वीर्यशुल्कां विभो ॥ ८ ॥ त्वामन्तःपुरवतिर्नीकश्च महवधू
नहृत्वेद्वेदं देवप्रवेदाम्युपायमुपजो मा त्वर्ध्वे स्ति वै ॥ यात्रायां कुलदेवतस्य महतीयस्यां वधून्तनास्था
नी चोद्धरि विकागृहमुपागच्छेत्तदा मां हर ॥ ९ ॥ यत्पादाञ्चरजो भिरात्मशमलध्वं शोयसपुरुषः स्नानं वां

छतिपार्वतीपतिरेवस्वामि ॥ इति श्रीमद्भगवद्गीता ॥ यद्यज्जादभवत्प्रसादमधुना न प्राप्नुयांतस्तस्मिन्स्वध्यानेन
 मुहुस्त्यजेयमहं जन्मभिः स्याच्छेते ॥ १० ॥ तिमिकूर्मवराहधृष्टिर्नृसिंहवाग्रजप्रदध्वरघुत्तमरूपहंस
 कायवतारैकपुकेदाय्यहं नहि विच्युता ॥ तव दासिकायद्युनरीभिः पतितास्मिदुःखद्वानले यदुनाथ जीवय मां
 कृपा मृतदृष्टिदृष्टितेरेण माम् ॥ ११ ॥ अलकावलीवृतमंजुजाक्षमुदारनाशमनाहरं सुषुमालयं मुखचन्द्रमनि
 रताविलोकयितुं सखे ॥ पदवीं सदा तव लोकये करुणानिधे यग्रे हस्यितास्मि विवाहकार्यविधाविभ्रममपुष्पि
 ताजनकादयः ॥ १२ ॥ तव सुंदरास्यदिदक्षया तृषित क्षणानि तरां प्रमोदवचनामृतश्रवणेक्षया विकलास्यहर्निश
 मुच्यतः ॥ हरणीवकाकगणैर्वृता सुहरेः कुबं धुगणेः सदानिजदासिकेति विचार्य मां हरे केशरी वमुकुन्दमो ॥ १३ ॥
 प्रथमं स्वदर्शनादिपुरुषेर्देहि मे करुणानिधे विरहानलं समयावृत्तमां हिततो हराद्रिमुतालये ॥ दमया सुरान्
 शिशुपालं त्वजरासुतादिनृपान् प्रमोदगरजवन्मृगधूर्तकान् नगरीयदोर्नयदासिकाम् ॥ १४ ॥ यदुनाथ
 दीनदयानिधे सुपते सुखाती मेघासिचन्द्रमार्लोकिकस्वमहोस्यहंतु चकोरिकाभुवनासुजीवनदेस्यहम् ॥
 शिशुचातकी तृषिता निशामृगये भवन्तमहर्निशं सखिलं भवानशफरीत्वया वियुता धरेहमस्त्वं कथम् ॥
 १५ ॥ वृकसंवृतां सुरभिं यथा सुपते वमां करुणानिधे शिशुधान्यवप्रमिवां लुडीनमहं मृपरीहितात्वया ॥ अ
 क्षरुत्खगश्च वलोकते जननीयथाक्षुधया तुरः शिशिवत्सको दृढमक्छुगलो तथा मृगये पतिम् ॥ १६ ॥

अहंतैव प्रियाहरेलयासमंसदासञ्चाधुनाक्षितेभिरावतारणायपालनायवै ॥ स्वभार्गवित्तिनांसतांयदोः कु
लस्यसंमुदेत्तयाजनिः कृतासमाप्यतोविदर्भशान्तये ॥ १७ ॥ संदेदरस्तुमांविभोयवारिघौनिपातयत्पतेरम
हिगकुलेनारक्षरक्षमज्जमज्जतीम् ॥ गजंयथाकुनक्रतो न्यथानतेकपालताजुरंश्रीघ्नंभवेद्विभक्तवत्सलाति
हनेरुत्कृष्टातिथिः ॥ १८ ॥ यदुनायकिं द्यधिकंलिखेनिखिलज्ञेकेष्ववलाप्यथीर्ज्वलेनेषुवह्निकणायथानकरो
तिमित्रविभासताम् ॥ अवभृत्त्यवत्सलमांत्रजेशदयानिधानरूदीशतेचरणारविन्दनिषेवणोत्सुकमानसीमि
जरासिकाम् ॥ १९ ॥ इत्येतयदुदवगुह्यतरसंदेशाभयोक्तादुतमस्मिन्यत्करणीप्रभात्मनिविमृश्याथैव
तच्छ्रीमतागईशंनक्रियतामितिद्वजगिराश्रीमीशमजीयाहरिः संदेशांतुनिशम्यतक्षणमसौखान्तेनमैमी
ययो ॥ २० ॥ विप्रस्यध्रुवतोविदर्भदुहितुः संदेशकानश्रीपतिः स्मृत्यैकोतरतांप्रियांस्वचरणेदीनानुकंपी
तदा ॥ सुचलोचनताजलंपुलकितांगः स्तब्धवाक्प्रेमतः स्तन्याद्वारवतीस्थितोयदुपतिः सौप्रणैर्यथौ
कुंडिनम् ॥ २१ ॥ संदेशांद्विजतोविदर्भदुहितुः शुक्लाकराज्जेनतद्व्यापाणिमुवाचतंद्विजवरंकृष्णोदयालुस
न् ॥ रुक्मिण्याहदयोयथामपिसदावर्तेततस्यांतथाभक्षितंभगवन्नहंतुनलजेनिदांसयायामपि ॥ २२ ॥ पूर्वमी
शमृपः स्वयंवरमसौचक्रेस्वपुत्र्याः पतिंमामुद्दिश्यतदाविदर्भनगरंशात्वंशजरासंधः हृदयः ॥ वैद्याद्या
शतशः ॥ गमनक्षितिभूतः कामद्वयंयुक्तास्तपासुदुचकारसत्कृतिमलंरुक्मिवलीमैत्र्यतः ॥ २३ ॥ नमः

लोपगतस्वप्नामनगरं ब्रह्मेशशक्रादिभिः स्वस्थैर्देववैरुभिः क्षितिगतैः सेतूयमानस्य मे ॥ स्वर्णक्षत्रसु
 चामरव्यजनकदिव्यैरथैराजतो दृष्ट्वैर्धर्ममनादं सकृत्तवान् रुक्मीर्षया शोसहन् ॥ २४ ॥ ज्ञात्वा मय्यनुरागस
 क्तहृदयां स्वीयां स्वसारं तदा संमं त्र्यौकसि शाल्वयैद्यमगधेशाद्यैर्न परं धर्माट ॥ रुक्म्युद्धरुममन्यत स्वसहज
 यामे द्वियामां द्विषन् दूरीकृत्य रुढास्वयं वरमसौ क्लेशं स्वपित्रोर्ददन् ॥ २५ ॥ वेदाहं विनिवारिता परिणयो मद्दे
 षता रुक्मिणा तो भूपापसदान् जरासुतमुखानुन्मथ्य संख्ये हठात् ॥ अनेष्याम्यनवथ विप्रहवतितां मत्परा
 मधसोऽग्निर्जालामिव विप्रवर्यवचनं सत्यं मेयाक्तं तव ॥ २६ ॥ कृष्णा विप्रवरं स्वदेवतमिव श्रीद्वारवत्यां समा
 स्वस्थावासयदात्मनः प्रियतमां हर्तुं विदममिजाम् ॥ गंतुं ते न सौहवभीष्मनगरं प्रच्छयाणि ग्रहतां सोऽप्य
 न दद्विजोत्तमचराद्वारावतीशं प्रति ॥ २७ ॥ विज्ञायाथ विवाहं द्विजवराद्देव्याः हरिः सूतमाहूय प्राह सुगुल्फ
 मवभ्रता संयुज्यतां मे रथः ॥ इत्याश्रयनिजेश्वरस्य वचनं द्राकदारुकः स्वदनं संयोज्याथ वैरैश्चतुर्भिरितु
 लंतूणैश्च यौ श्रीपतिं ॥ २८ ॥ युक्तं सैन्यबलाहकामेघपुष्पसुमनः सुग्रीवकाख्यैर्मनोवैरैर्दुकराज्यलैः सुतु
 रगैः श्यामैककर्णैश्च ॥ दिव्यं दिव्यसुवर्णं रत्नजटितं दिव्यायुधान्यं समानीय प्रांजलिं रथतो भगवतस्तस्थौ
 र हादारुकः ॥ २९ ॥ अरुह्याश्वरथं स्वयं द्विजवरं द्यारोप्य बाताशुगैश्चैर्भीष्मसुता सुहार्दिरानाकृष्णो विद
 भान्ति हरिः ॥ अग्नतस्मिन्पयैकयागमदसौ विज्ञपुसैवो ध्यमन्तैवाहिरितीशशेषविधिभिर्ध्वयिष्यम

नान्यथा ॥ इति श्रीमद्भाविडकान्हजीमदात्मजबालमुकुन्दप्रह्विरचितेरुक्मिणीमंगलारख्ये काव्येष्टमः स
र्गः ॥ ८ ॥ पुत्रस्नेहरुक्मागतायनृपतिर्भीष्मोज्ज्वलांस्वांस्तुतां हृद्गदेहविचष्टितैर्यदुपतौ सक्तां विजानन्नपि
॥ दास्यंश्चदिमुतायतांश्रुतिमिवां वष्टाय नैवाहिकं कर्माकार्यदारणेन सकलैर्हृतैः सुतप्रीतये ॥ १ ॥ गं
घोदैर्बहुसिक्तमार्गविदिरवाराजाध्वपण्यस्थलं समष्टागुरुधूपितो देवस्थितं चित्रध्वजा तोरणैः ॥ द्वारिद्धा
रिष्टहस्यरुक्मकलशोरंभाभिराभूषितं जाते कुंठिनपत्तनं सुरपतिस्थानीयवश्चात्सवम् ॥ स्त्रीपुंसैश्चुचिविग्रहैः
कनकवस्त्राभूषितैर्गन्धस्रग्मात्याभूषणवद्विरिष्टनगरीजुष्टाविदग्धैः शतैः ॥ गीर्वाणैर्मरावजीवपुरुषैस्तस्यासं
पूर्णैर्यरुत्त्यजैः पद्मैश्चरत्नकनैर्वासोभिराभूषितैः ॥ ३ ॥ गीर्वाणान्धपिहन्समर्चविधिबद्रजाविद
ग्रीधियाविप्रान्दविदोन्नैर्बहुविधैः सभाजपित्वादरम् ॥ स्वोक्त्यां प्रतिमंगलं च विधिमासेवाचयामास ते
मंत्रज्ञैर्ब्रह्मांतये सखिणाग्निं स्वाजुहावद्विजैः ॥ ४ ॥ अथर्बवित्युरोधास्तुभैष्मीमाहतदामुदा ॥ प्रेम्णावात्सल्य
पूर्णगीर्गहमध्यस्थितां शुभाम् ॥ ५ ॥ ध्यायतीं कृष्णचन्दस्य पदाब्जदुरितापहम् ॥ प्रेम्णाश्रुपूर्णनेत्राज्वांकमलंकु
ष्णाचलुजाम् ॥ ६ ॥ तैलस्य शंकरुष्वाधखांगो नैर्देवकारय ॥ चारुपुसुते भौष्मिगणेशा दीक्ष्य पूजयाम् ॥ ७ ॥ सुत्वपु
रोधसावाक्यं कृष्णप्रियतमायदा ॥ न किंचिदाहदुःखार्त्ता तदा माता हतां सुताम् ॥ ८ ॥ प्राणद्यतैलं स्पृशपुनि
कारय प्रिया लसिद्धार्थरुरणपंकजैः ॥ उद्धर्तनं नापित कन्यया स्रक्कैः स्नात्वा तथा पूजय विघ्ननाशकम् ॥ ९ ॥ कु

षोऽर्तां त्वानुवा इति नो मिज्जिन्त्र न दृष्ट्यपि हंस रुक्मी ॥ अनर्थकारि हटते करोति विवाहमेतत्तव तस्मिन्
 ॥१०॥ राजा महावैदमघाषनद्वेज ले शयाक्रांत कवित्तनाथ जित् ॥ तस्मै प्रदास्यत्यनुजं महावलीश्वरा तातव
 त्वारुटोति मेदधीः ॥११॥ सुते प्रसन्ना मातृजीवने देवेन यद्वै बिहितं तदेव सत् ॥ नैवान्यथा दैवकृतं प्रविष्यती ॥
 त्वं विचार्या च करुष्व कर्मकम् ॥१२॥ धिः प्राणिवीर्यं मुतयो विघ्नेर्वलंबं लं समुत्तुस्तनये विदो वरा ॥ दैवाद्दिस
 र्वं भवती हृदि हिनां नैवान्यथा कर्तुमसौ क्षमो विधिम् ॥१३॥ श्रुत्वेति मातुर्नयनं सुदुःखिता जाताथ सावान्मु
 नाय मात्तरम् ॥ ज्वरणीतीव्रेण युतास्मिमे मनः संलीयते धारयितुं शक्यते ॥१४॥ सकंपशीतज्वरतापतो
 निशं दिनत्रयान्मे परितप्यते तनुः ॥ अतो न शक्ये गदितुं मुखेन तस्मान्नादिकं कर्तुमहंकुतः प्रसो ॥१५॥ तदा
 कर्मध्ये विनिधाय रुक्मिणीं सुतस्य देहांश्रवदश्रुलं च नाम् ॥ उद्विग्नचित्तां च कसेवतां मृगीं मिवावदत्सा ज
 वनिव्यथा चिता ॥१६॥ हंता तुरामेदहिता भवत्कथं चैवाक्येनोपयमस्य वर्त्तया ॥ हेतुं न जाने यकोरामि किं
 व्यथोषधीं यथा जीवति जीवनप्रदा ॥१७॥ सुते प्रसूपित् घने घमातरं मां ब्रूहि दुःखस्य निदानमातुरे ॥ प्रस
 न्निता भवजीवय प्रसूदृष्ट्वा व्यथां ते विकला स्मि जीवने ॥१८॥ यस्याविवाहनं नुसा प्रसन्नं हृद्वेक
 यं त्वं व्यथिता सिरुक्मिणि ॥ सुते वैदेत जननीं च जीवयेत्युक्ता सुतां सा व्यथयता तुराभवत् ॥१९॥ विमू
 र्छिता मस्रमुखां ज्वरातुरां संविघ्नेन त्रां परिकंपितस्तनुम् ॥ कृष्णेति नाथतिदयाति घेपते नैव दंती कवि

पानशीलायत् ॥ २० ॥ ततोपि खिन्नाः पितरौ सहोदरा बिलोक्य भैष्मीं विषमकुराकुसुम् ॥ अन्ये च येनापि
सुहृद्विरोधसञ्चक्रुश्चिकित्सां सुमिषाभिरादरात् ॥ २१ ॥ रुक्मी तु तस्याद्यपि पाणिपीडनं कृत्यं समस्तं प्र
हंशति पूर्वकम् ॥ अथर्वविद्धि प्रगणैश्च नारातां चैद्यादास्यन्ज्वरिणे कुपय्यवत् ॥ २२ ॥ चैद्यस्य नाशाय ह
रिप्रियास्य हानवृत्तं ततस्त्यकुपय्यवद्भवेत् ॥ दानाभिलाषोपि च रुक्मिणी तदः कर्तुः पयोदानमिवोरगस्यतत् ॥ २३ ॥
दुःश्रुपूरेर्वसनं ति संचतीं ज्वरेण तीव्रणमुतसविग्रहम् ॥ दुःस्वार्णविसंपत्तितां सहोदरा मुवाच रुक्मी कुरु कृत्य
मात्मनः ॥ २४ ॥ दुग्धस्य पानं ज्वरिणोन्तकाय ये कर्तुः सुधादानमहश्च यद्वत् ॥ वैद्यस्य दुःस्वायद् हरिप्रिये कुरु दानस्य का
मोपि विदग्धजस्य ॥ २५ ॥ विवाहकृत्ये क्षणजोतिर्भीतां मृगीं मृगेन्द्रादिवयूष्यन् प्रष्टाम् ॥ हृदास्मरंतीं हरिमात्मना
थं भैष्मी मयोत्पापयदातुरां वा ॥ २६ ॥ उग्राश्वास्य राज्ञी तनयां पश्यन्ते ललादिकस्पर्शमकारयद्दत्तात् ॥ अ
यं दौर्देवि शुपालनामसा भैष्मी तदा दुःखतरंगताकुला ॥ २७ ॥ मत्त्वामहावृश्चिकघातवत्स्तनौ तैलक्षणा
स्पर्शमधोक्षजप्रिया ॥ दग्धास्मि होहेति मुहुर्वदं स होपपातछिन्नौकदलीवरुक्मिणी ॥ २८ ॥ चैद्याकृत्यं वज्र
निपातघोरं श्रुतुं न शोके मृगशब्देन वा ॥ व्याघ्रध्वनिबालमृगीव भैष्मी ततो गता कृष्यवपुस्तद्धित् ॥ २९ ॥ तथा
पि माता तनया मभूयत्संस्नाप्य मित्राहृतमुभेर्जलैः ॥ स्ववर्णवासोभिरमृत्युवैकं तथा सुगंधमात्यैर्भूषणै
रुभेः ॥ ३० ॥ सुस्नानां सुदतीं शुभोदरनिचोलां कृतां रुक्मिणीं च शरत्सुवर्णभूषणगण्डालंकारैश्चरेकैः ॥

नासालंक्रिययागुलीयकराजिस्युकांचीतुलाकायाधैरभिभूषितांचविदधुस्तकोमुकर्मगलाम् ॥३०॥
 मुक्तागुफितकुंतलारुणनिचोलादशजास्याकोधदास्कोराकुलितंणोष्टमलकालिलोलमस्येक्षणम् ॥
 सन्नासाभरणलंलाटतिलकास्तारुणापुष्पितंभ्रातुश्चात्यनयंविचार्यहृदिसोबाहाशुधारादृशा ॥३१॥
 दृष्ट्वातांभवदशुसिर्त्तवसनांमाताहकस्मात्सुतेतत्प्राप्तःस्तवतीक्ष्णाद्वदनवोद्वाहोत्सवेमंगलं ॥ गायंतीष्व
 वलासुचेतेजननीवाचंसमाश्रुत्यतांमैष्मीप्राहमिषेणमेनयनयोर्द्वर्तनांशंगतम् ॥३२॥ रुक्मीवशोराटदुहितुवि
 बाहकर्मकोरतपित्रमराचिनादि ॥ संभ्राजपामासमुप्रक्ष्यप्रोज्यैर्विप्रोत्तमानादरतोनिमंत्र्य ॥३३॥ नवीनवासोयु
 गलेनभूषणैर्विभूषितांमंत्रजलाभिषेकतष्ट ॥ सिक्तासुसूत्रैःकृतमंगलांसुतांमुद्दिश्यकर्मान्यविलान्यकारये
 त ॥३४॥ सामर्ग्यजुमंत्रगणैर्द्विजोत्तमाभैष्यास्तुरक्षांविदधुर्विधानतः ॥ अथर्वविद्विप्रबरोहुताशनैजुराव
 विप्रैर्ग्रहज्ञान्तयेसदा ॥३५॥ हिरण्यरुष्पांशुकरान्मुख्यान्तिलान्सुकृष्णान्गुडमिषितांश्चउत्रान्यलकार
 युताःबरागाराजविधिज्ञोव्यतरद्वितेभ्यः ॥३६॥ तस्मिन्निबोहसुहृदःसमस्तास्समागमन्मूपतयश्चहृताः ॥
 कृष्णद्विषाराज्यसिद्धाधेनवाःस्वाकारीताःपापररुक्मिणाते ॥३७॥ सर्वजनाःसद्वसनाःसुवसाःसुवर्णरत्नाभ
 णाज्वलांगाः ॥ महाप्रमोददुपयामकर्मचक्रुर्हिरुक्मिप्रियवांछयाते ॥३८॥ चतुर्विधंवाद्यमवादयन्नराजगु
 रित्रियोमंगलगीतिमादरात् ॥ चित्रांधराःरत्नसुवर्णभूषणागानप्रवीणाहृदयोत्सवप्रदा ॥३९॥ मैष्मीविनाका

प नदृश्यते ज्वरीतः रवीकुशः शुष्कहृदास्यपंकजः ॥ कृष्णारपयेकृष्टतपोधरांसदाकृष्णाचिन्तां विकलां विना
॥४०॥ सुमुखितोगंधसुमात्यपोषितादिभिर्युतं किं सुखितां प्रयाति वै ॥ कृष्णस्पृहाष्योनिधिभिर्विभूतिभिः स
र्मचितो नैति सुखे तया जनः ॥ इति श्रीद्राविः कान्होजी महात्मज बालमुकुंदमठविरचिते रुक्मिणीमंगलाख्ये
काव्ये नवमः सर्गः ॥ ६ ॥ कृष्णैकचित्ताविकलेन्द्रियायोपैष्याः सुगंधाभरणान्शुकानि ॥ सद्द्रव्यज्योत्येव सरवीव च
सिसुखाय किंचिन्नवशुबुरव ॥ १ ॥ दुःखाय जातं सकलं पदार्थं सुधादिताया इव श्रीष्मपुण्याः ॥ कृष्णं विनद्धारव
तीशमीशं देहोपि देहोपि प्राराय वभूव सा सुः ॥ २ ॥ सूचीतोद इवाचरत्यलमलंकारोप्यरण्याभिवद्धत्वं च श्चिकपंक्ति
वत्सु मनसां मालाग्निकीलायेत ॥ वायुर्दक्षिणदिग्भवो मलयजो लेपोऽठले पापेतरुक्मिण्याः स्यजनोरिव तनुरिसेता
रायेत तं विना ॥ ३ ॥ अरहः स्थिता श्रीष्मासु ताहृदाकुलासंचितयत्पागमनं प्रियात्मनः ॥ यथान्युता बालमृगीव सा च्चवीभि
जांसरवी कृष्णपदाज्जमानसीम ॥ ४ ॥ द्विजवर्धमानसचालिदैवविदंपदंप्रणमामिते धनमासमर्वतमाप्रणम्य च पृ
च्छमद्वयचसाप्रिये ॥ यदुनाथ ईशविधीश्वरो विरहानलं शमयन्कैर्मम जीवनं प्रददन्कदासगमिष्यतीति पति
हिरः ॥ ५ ॥ दमयन् दितस्तनया च लाष्टि शुपालावात्त्वजरासुतान्सबलानखगण्डात्तु जंगगणानचिन्त्यवलदृष्टि
यः ॥ मम हृदयांशमयन्कदासमुपैष्यतीदृशं मनीति रवोदिः तज्जवरं महादरतो नृपते तस्मिन्निधि ॥ ६ ॥ जलदोय

आसलेलै देवपानयन्दि तिरुहययेकखिरहानलपामयन्कदासुखयत्यहोमप्रमानसम्॥सजलांबुदासितविग्रह
 श्चापलांबुकोबसुदेवजोघगमथतीतिवेदद्वितस्यपदावनिज्यजलंपिव॥७॥यदुनाथकृष्णाद्यानिधेव्रजनाथमांशरणं
 गतांविहानेलेपतितामवाद्यकरिययासरसीतले॥कमपीहरक्षकमात्मनोनहिलोकयेजगतीतलेपतिताविधीशमु
 स्वामराध्यप्रबंतिकालशयोमुखि॥८॥इतिरुक्मिणीवचनंसरनीप्रबणंविधायमुदुःखिताशुमुखीतदेवतुदैवविज्ञ
 मकारयद्रहसीष्टदम्॥प्रणतिविधायधनंसमर्थसुभासनस्थितमाशुतंसमपृच्छदात्मपतिं ब्रजेशसुतंविदर्श
 नृपात्मजा॥९॥ब्रजेज्ञानन्दनोममप्रियःकदागमिष्यतीतिस्वेचरत्नवर्यसंविचार्यसत्वरंबद॥प्रसन्नहृदिजोत्तमोप्युवम
 श्रीरूपजम्भययामद्यस्त्वेतेपतिःसमर्थतीधुवम्॥१०॥त्यजाद्यशोकसंततिंचरणसाकमेवेतपतिस्तुवत्त्वियने
 ब्रुनेसुसत्यमेववै॥हरिष्यतिब्रजेज्ञजोद्विकन्यकाग्रेहबलाद्विदर्शराजकन्यकांदसंविधायवैरिषु॥११॥सुयोपम
 बचस्तुतस्यरुक्मिणीनिशम्यतस्मिन्नहस्येणम्यतंद्विजोत्तमंस्वमौलिनाहादंरुदाविधायविप्रवर्यमाननाममौ
 लिनै॥समर्थरत्नरुक्मवस्त्रगेधमोत्यशस्यकैरुवाचरेवहारजतेवचोस्तुतथ्यमेवहि॥१२॥तत्तजगामप्रदिं
 प्रशस्यतांद्विजर्षमोविदर्शजाप्रसन्नहृद्वज्रवगेहमध्यगा॥जगौसखिभिरीश्वरपतिब्रजेज्ञानन्दनेस्वप्रक्तय
 मात्मदंस्वष्ट्यदुःखहारिणम्॥१३॥परात्परंशिवाजेशप्रबंदितांघ्रिपंकजंरमालयांगमच्युतंनिधायमानसाबुजे
 ॥समस्तवेदमौलिभिःसमीडितंस्वबलद्विरासखीसमंगोविंदर्भजंतीपरारमा॥१४॥बसुदेवनन्दनदेवकीसुतकृ

ष्णागोकुलनाथमेवशिरोचरत्नमुपेक्ष्य सितमहोदधौ शमयन्मुचं ॥ उदधिं घटोद्भववद्धनुः स्वनतोरिह सुविदार
यन्मृगराजैव करिभस्तकंकलौ हरिभिरुपकुंशरैः ॥ १५ ॥ अबलोकयेहमहोदधौ गरुडां करणीरस्थस्थितवानकांशुकं नव
नीरदाद्भुतविग्रहं वनमालिनम् ॥ हिषभातपत्रमुचामरव्यजनैरलंकृतमद्भुताभरणैर्युतं नवनेत्रवच्चपलायुतं विवि
वगम् ॥ १६ ॥ प्रकरप्रवाभरणं किरीटिनमंबुजछदनेक्षणं प्रकलावलीवृतचारुकंजमुखं समुच्चनसंपतिम् ॥ सित
कुंदकुमलदंतमत्यरुणाघरोष्टमहोजलं सुकपोलमंबुजहस्तपादमहिन्द्रभोगभुजंभजे ॥ १७ ॥ गजमौक्तिकावहिकंठ
मगदकंकणांगुलिभूषणं ध्रुविभूषणादिभूषितं कमलालयं हृदयप्रियं ॥ अबलोकयेह सखि गोकुलेश सुतं कदेहसमा
गतं निजदामिकावने हेतुतो निजवत्सलं यदुनन्दनम् ॥ १८ ॥ अरिशंखपद्मगदासिचर्मधनुः शराद्यकरणजो निजम
क्तदुःखसंमुद्रशेषकेलपरः शरणप्रदः ॥ स्वरयंकदाद्यवरोहयिष्यति मां प्रगृह्य करे वलात्स्वकेरणकेदारिस्वभागमलंद
मं प्रददन्निपौ ॥ १९ ॥ सुषमालयं स्मरमोहनां गमनन्तमच्युतमात्मदं निजप्रत्यवत्सलमात्मनाथमुदारकीर्तिमजामर
म् ॥ परमप्रमोदसमुद्रमीशविधीन्द्रशेषमुखैः स्तुतं करुणार्णवं समवाहिमीतजनाभयप्रदमाभजे ॥ २० ॥ अमरदु
मां ध्रुमेशेषे सव्यमजापरं ब्रजराजं जवसुधामरासुरजकाननपावकं स्वतुल्यप्रभम् ॥ सुरविप्रधेनुसमुद्रवृद्धिकर
येदाः कुरुवारिजप्रियकारकं सुगते विधर्मतमो विनाशकरंभजे ॥ २१ ॥ गरलाविलस्तनपूतनानिकभात्मजाज
गदात्मजसतजाज्ञानाभिजिघांसास्तनमासपथ्यवराभूतम् ॥ समवापयामि सुदुर्लभमुचितां द्युसतां संपराय

रोनिजभक्तवेषचतोष्यदोषदृशीश्वरोवतुमामिह ॥२२॥ जखिलेशमौलिविष्णुणाग्रचिलंठनेडितपीठकःश्रुति
 मोलिरंनसमीडिताज्वपदोसमाधिकभूतिराद ॥ निजभक्तभक्तियुतरिघीश्वरजततेक्षितकामदोममदृष्टिगोच
 रतांकदासमियान्महोत्सववारिधिः ॥२३॥ इतिरुक्मिणीकमलाजगौहृदयेनकृष्णपदार्णजंपरिस्थगद्गदकम्पुदा
 शुक्लापूतेक्षणवागिजा ॥ पुलिकांचिताखिलकामनापरिपूरकंहरिहृदं देवसुदेवनन्दनचन्द्रचक्रसुरवप्रदंभवना
 शनम् ॥२४॥ निजनर्मदातियुतारहोग्रहमध्यगायदुपप्रियास्वसहोदरहितदुःखिताखिलदुःखनाशिनमात्मद
 म् ॥ प्रियमीश्वरेश्वरमात्मनात्मनिसंनिधायमुदुर्मुहुःकमलाजगौनिजनाथकृष्णपदाज्वदर्शनकाम्यया ॥२५॥
 इतिश्रीद्रविडकान्हजीमदामजबालमुकुंदभट्टविरचितरुक्मिणीमंगलाख्येकाव्येदशमःसर्गः ॥१०॥ छन्दः
 जायगोपसूतवैदिनःपत्रीसमादायविदमभूभृतः ॥ चेदियंययुःसत्वरमश्चकंजररथावस्त्राभरणोदिचाद
 रात् ॥१॥ संप्राप्यचैद्योशपुरंमहाद्रुतंगजाश्रयातैःपदिकैःसुसंकुलम् ॥ लोकाधिपैश्चर्ययुतंसुरद्विषं व्यलो
 कप्रन्तेदमदोषमास्थितम् ॥२॥ सप्तास्थितंपुत्रयुतंसहोदररूपविष्टैःसरुचेदिभूभृतम् ॥ प्रज्ञास्यसंप्राप्य
 महारुखिताःशुभंष्टपृच्छन्सुतस्यतस्यते ॥३॥ श्रीष्मोन्मपुत्रसमन्वितोद्यसपुत्रपुत्यास्यसहोदरस्याम् ॥
 संपृच्छतेनोवचसान्पुत्रैश्चैद्योशप्रद्रंपरमादेरण ॥४॥ पृष्ट्वावदित्वाकुशलंनृपस्यश्रीष्मस्यपुत्रैःमहितस्यवि
 प्राः ॥ पत्रीदुदुस्तांतिखितान्चरुक्मिणाचैद्यापतेवाक्यमनोसमूचुः ॥५॥ तूर्णंविवाहंविशुपालनाम्नःसुतस्य

दीशुकुरुष्वमोदात॥ यारुक्मिणीद्वारवतीश्वराय दत्ताविदर्भेऽश्विनपेणराजन्॥६॥ निर्वीर्यरुक्मिणीबलतोविवाहंकृष्ण
स्यैष्ययाशिशुपालनाम्ने॥ मित्रायदास्यत्यनुजांत्वदीयपुत्रायतीमाशुगृहाणराजन्॥७॥ रथाश्वनागान्मणिरुक्म
भूषणं सुवर्णं रोप्यं सफलाक्षतायुधम्॥ संप्रेषितं रुक्मिणपेणचादरासंगृह्यतूर्णतिलकं शिशुकुरु॥८॥ उज्ज्वलहयित्वति
लकंसुतस्यप्रस्थानमधैनकुरुष्वचैव॥ सर्वैस्वसैन्यैर्निजिबांधवात्परागच्छवैवैदर्भपुरंसुखेन॥९॥ श्रुत्वाथराजाहम
घोषनामासूतोक्तिमालोक्यचपत्रिकांताम्॥ विदर्भराजेन्द्रमुतस्यहर्षसंप्राप्यतानाहमहादेरणा॥१०॥ प्रोसूतप्रोमा
गधवंदिवर्यधन्योऽस्यहंस्यस्यसुतस्यव्रतकमी॥ ददातितांभीष्मसुतंजनेषुसुदुर्लभांरूपतिरस्कृताज्जाम्॥११॥
कृमेवसूतोयंशिशुपालनामास्वप्ननिवर्णेतिकेदारगात्रः॥ कृभीष्मराजेन्द्रसुतानिरेकपूणेन्दुजलजस्तमाङ्गी॥
१२॥ लोकोत्तमांभीष्मसुतान्दुर्लभांपरांस्त्रियदेववरोत्तमोचिन्ताम्॥ निदेषिदेहांजनमोहिनींजनकोचैर्नमुद्यत
विलोक्यरुक्मिणीम्॥१३॥ अहंकरिष्येऽशिशुपालनाम्नःपुत्रस्यमोदाकरपीडितेवै॥ ददातिरुक्मिणीस्वसहाद
रांतांभीष्मीपदाग्यांशिशिपालकाय॥१४॥ उगत्येवद्वारवतीपतिःसविदर्भराजस्यसूतोहरतदा॥ पोत्स्या
मतेनैववर्यसैन्यकासमित्रभृत्यापजनाःस्तुकुन्विता॥१५॥ तस्माद्वयंकुण्डितमात्मबांधवैर्यस्यामहं
क्तगजाश्वपतिभिः॥ समर्थयानैःससुहृद्भिरात्मनःशत्रोहीर्यैर्विजिगोषयावलात्॥१६॥ उक्तेतिचैद्योय
समर्थतामधनैर्वस्त्रेणचाभोजवदंघसादरात्॥ लभ्येऽशुभेचोदपतिःसुतस्यतैर्विप्रैःप्रमोदातिलकं

कारयत् ॥ १० ॥ गामस्य पुत्र्यास्तु विवाहलभं प्रोच्य पूजां दमघोषराजः ॥ पत्रीं गृहीत्वा पुनः पुरीते प्रा
 प्याहुरासां सकलं नृपाय ॥ १० ॥ ददुश्च पत्रीं परमादरेण चैद्यस्य वैदर्भसुताय दूताः ॥ सुसक्ततां तनययुस्वगोहं सं
 प्राप्य पूजां द्विजसूतकाद्याः ॥ ११ ॥ चैद्योश्च पुत्रोपयमस्य पत्रिकां स्वपुत्रमित्रबुलिलस्वचादरात् ॥ अस्तो दया
 गावधियेक्षितोश्च रासमाहयकृष्णारिपूंससैन्यकान् ॥ १२ ॥ सैन्ययुतं वीरतमं जरासुतं शात्वं द्विजास्यं द्वि
 दंधरासुतम् ॥ विदूरथां दीन्रातं शाभहीभूतः समाहयद्रामहरिद्विषान्दपान् ॥ १३ ॥ इति श्रीद्राविडकान्हजीम
 द्वात्मजबालमुकुन्दभट्टविरचिते रुक्मिणीमंगलकाव्ये एकदश सर्गः ॥ ११ ॥ पुत्रायाश्चुदयोचिनं द्विजगणै
 मंत्रज्ञकैः सोखिलैः कर्मकारयदादरेण दमघोषारव्यानृपः सार्धक्यासु ॥ तेष्यो गाः समलंकृतास्तिलगुडा
 न्वासोहिण्यं मणिरूप्यं च जंजलैः चार्पयदात्मजो दपतृषा संतर्प्य दिव्यां धसा ॥ १४ ॥ द्वात्रिंशध्वजनीभिश्च
 पदिकैः स्वर्णज्वलैः स्यंदनैर्नगैश्चुवातिमदोत्कटैर्ध्वजपताकाभूषणालंकृतैः ॥ वीरैः काबचिकैर्वीरा
 युधधोरैर्युक्ताभिरासंवृतश्चैद्योश्च प्रवरांसुतं जटतिसंरोप्या ययौ कुठिनम् ॥ १५ ॥ ठक्कादुदुंभिर्मदला
 नकघनानद्यादिकानां गजाजानेयपुजनैः स्यंदननितरांसंज्ञादितानां रवैः ॥ कुर्वन्मिन्नशिरः श्रवजं न
 मनीकैः प्रतलंकं पयस्सेनाधातरजोभिरंधतमसंलोकैः सृजन्दुस्तरम् ॥ १६ ॥ मार्गतिस्वरथो व्यवर्तत गजा
 श्वाः पंगवस्युर्महान् गृध्रोऽद्वितवान् ध्वजाध्वजपताकावायुनास्त्रोऽदिता ॥ रक्तं वारिधरावचर्षुसस्यमा

नीकात्मकं पोषवचैद्यस्यात्मजपाणिपीडनमहोक्तपुरंगच्छतः॥३॥ इन्द्रारिध्वजनीशतातुलमहा
भाराकुलांगस्तदाभरीमदलतालकानकपद्ममंद्रादिवाद्यस्यम्॥ निद्रादस्यमिषेणसार्तनिनंदचुक्रो
शोहेतिप्रभोदीनानाथदयानिधानमगवत्कृष्णार्तिहत्याहिमाम्॥४॥ श्रुत्वाघोररवंतुवैद्यतनयानीकस्य
नारीनराःसंविभ्रामृगवश्चनेमृगरिपोत्ययंमेनिरे॥ उल्कापातममूलवतश्चघरणीकंपोजनानांहृदःकं
पोभामलिनंवलैरुपगतेचैद्यात्मजेकुंडिनम्॥५॥ ज्ञात्वचैद्यनृपंसमागतमथोभीष्मोन्मोहपोस्तक्मिणः
प्रीत्यैमित्रसुहृद्विरात्मसहजेःसाकंपयावग्रतः॥ पुत्रैःरुक्मिमुखैर्मदंगपटहाधारावसुक्तोद्विजाधारायै
मंगलवस्तुभिध्वजपताकाद्यैःसुवर्णशुकेः॥६॥ श्रुत्वागतंतंशिशुपालमत्राविदभरीजेंद्रसुतातिमोहम्॥
अवापेदहीवयमंचिलोव्यकासांतकाव्यंग्रहमध्यगासा॥७॥ कृष्णांध्रियेप्रविनिधायमानसंजगादभो
क्ष्मीनिजचटिमातुरा॥ चित्तघ्नतःकृष्णपदारविदकःसर्वात्मनामन्दधनोमयानिशम्॥८॥ भ्रातासुरामा
मंसुरायदातुंसमुद्यतोतस्तनुमत्सृजामि॥ नैऋत्यंलोचनतोपिकृष्णभायंयिभोऽलूकामइनप्रभांवै॥
९॥ उक्तेतिचेटिंहारिवद्धभासतीविदर्भजाकृष्णपदाज्वलात्मनि॥ संचिंतयन्तीनहिसासक्तदासून्त्य
कुमीवागमनाशयातुरा॥१०॥ यदुदेवकृष्णवियोगकाननवह्नितःश्वसनाकुलीखल्कलहोवभूवविद
भराब्रह्मदुहितुःप्रयोजदृशातदागप्रथमस्तयोःरूपसाशरीरमलंमुहुर्देहेतेपरेजलधारयाशुचंशीतलंकुरु

(हृदि चिंतनं समागतेऽपि तिगताः परिष्यत जलाधिनदीचविहाय नाममिजाकृतिखलुरुक्मिणी॥ मुनिवत्स

२१

ते प्रियेक्षणवांछया॥११॥ नवनीलनारदचारुमेदनतनुं तडिद्रसनं सदाभिनवांसमस्तभयप्रशितकीर्तिमा
प्रियाकसमव्युत्तम्॥ विनिधाय भूषणभूषणांगमजेशलेव्यपदं हविर्नाहिवेदेहमिमं जनंचत दाविदभिसुताप
रम्॥१२॥ जलधिं डिविष्णुपदीवनामवरूपमाशुविहाय सहृदिचिंतनं समागतेऽपि तिगताखलुरुक्मिणी
॥ मुनिवत्समाधिगतेन वदनिजपरंतनुमात्मनः परिरिष्य कृष्णपदारविन्दमभीष्टमाप्नुदं पराम्॥१३॥ तस्यांक्ष
पाया मम वलुनत्वमस्तु मेव्याखलुजीवनप्रदम्॥ तस्मिन्दर्शित्वा मुबं मुखासनस्थितं वशिष्टादिमुनीन्
रेव तम्॥१४॥ प्रशस्य मेष्मीं कमलासनो ध्रुवीन्साभैरमे शो गिरिजालये ध्रुवम्॥ हरिष्यति त्वां वसुदेवनन्द
नोदत्वा दमं दुष्टगणेषु भक्तयः॥१५॥ विद्याय खड्गे न त्वदग्रजस्य मुखं कुरु पश्य द्यमस्य कृष्णः॥ त्वां द्वारिकामा
नुनयिष्यतीशो रामादिभिर्दक्षिणैर्युतः सः॥१६॥ ततो ददर्शामपतिं यदूतमं कृष्णं भवानी निलये वलाकु
रे॥ प्रगृह्य च आनमतीव वेगतो हरन्तमालिप्रमुखे रिरमर्दनम्॥१७॥ विलोकय त्स्याद्यतिहर्दतो हरिर्मेव्या
गतायाः सुरववीरिघितदा॥ स्वपौजगामाश्च धतस्य चित्तवत्सुदुःखतः प्रात्पमभीष्टसिद्धिदम्॥१८॥
तामाह माता तनये स्वसौधमारुह्य शीघ्रं सखिभिः पमाजम्॥ विलोकयतां चैव सुतस्य वास्थितस्य सक्ष
त्रसुचामस्य॥१९॥ श्रुत्वा प्रसोः वाक्यमतीव घोरं विदारकं चे तसज्जस्मनो हि॥ दंभा लिवद्भूमिधरस्य मे
ष्मी च कुंतशकेव्यथिता वभूव॥२०॥ तदा दृग्गवाश्रुतं तिमो नन्दुःखादि रिश्रोत इवाकुलासाः कृष्णात्मना

२१

शेष्वरदीनबंधो मां पाहि दुःखाधिगतां दयालो ॥ २१ ॥ हृदा समाहित्य निजेश्वरस्य पादारविंदं गृणती सुह
सुहृदुः ॥ माता ह मे स्त्रीं शृणु मे वचः सुत ह मे न कार्यः करपीडने त्यया ॥ २२ ॥ आतुर्विधेयवचनं सुगोत्रजे यथा
न नश्येत्कुरुत तथा खिलम् ॥ आश्रासयंती जननी मुवाच साधु साधरोष्टादशनेः रुषाकुला ॥ २३ ॥ अधिकं ब्र
वीषियदा प्रसोभवती श्यामिरूषा तदा तव वाक् देहं अधिकं रुदं कुलं न यथा तृणं संचयम् ॥ अशनिं मुखाग्रजं रुमि
ष्यत पतत्प्रवाचियतः क्रते हृदयक्षते लवणं ददासि मुहुर्मुहुर्जननी मम ॥ २४ ॥ पतिरस्ति मे व्रजनाथ ईशविधी
न्द्रे शोभमुखस्तु तो निजभक्तवत्सल आत्मनिर्भजनीय पादपयाजकः ॥ अवलोकनीयतरुपरः सुषमालयेः परमे
श्वरोऽयं दुष्टाणां माधवपालको सुरवृंदनामा करानलः ॥ २५ ॥ अवितो मनुः प्रलयेऽप्यवाकृतिनोद्धृता किटिस्तु
पिणा पृथिवी हतो दिति जो घृतः कनकाचलः कमठांगिता ॥ असुराधिपो नरसिंहविग्रहधारिणां सुविदारितो
वटवामना कृतिना बालेष्ठीलितो नृपाष्टगुणाहताः ॥ २६ ॥ दशमस्तकोरधुवशिने विहतो वितानजनकालजा
क्षितिभारदेत्यविनाशिना हलधारिणा सुधविता ॥ जितरूपेणासुमनोद्विषः सुविमोहितास्त्रिदिवो वितो धम
स्तु जतादमिताश्च कल्किवपुर्धरेण परेण यत् ॥ २७ ॥ अवलोकनीयतरः पतिर्मम दीनबंधुरभीष्टदोभवती
भिरत्नयदत्तमा व्रजपालकः ॥ निखिलेश्वरोऽद्भुतविक्रमो निजभक्तदुःखविदारकः सहिदीनबंधुरिहाद्यरक्षतु

प्राविचार्य निजालिकां ॥२७॥ खरगाष्टगालवराहकुङ्कुर्मर्कयोनुसमाप्तपान्नविलोकयेदमक्षकदापि
 विधीशशकमुखां नमि ॥ समयाहवक्रगतानश्चियानुचरान्प्रसोतते प्रभुप्रमप्रमोदसमुद्रयात्मा
 निकेतनं ब्रजपालजम् ॥२८॥ इति रुक्मिणीगदितं निशम्य पुनर्विचार्य च रुक्मिणीति हटं प्रसूस्वति विक
 लासदशन किंचन सोत्तरम् ॥ अवलं व्यधैर्य मुवाच कृष्णपदारविन्दं रतां सुते प्रणम्य तु रक्षतु ते हरिपरमे
 श्वरः प्रणततिहा ॥२९॥ इति श्रीमद्राविडकान्हजीमट्टात्मजबालमुकुन्दमट्टविरचिते श्रीरुक्मिणीमं
 गलारख्ये काव्ये द्वादशसर्गः ॥१२॥ चैयं विदर्भीधिपतिः समेत्य समित्रबंधुश्च सप्तत्यै सैन्यः ॥ संपूजयामास सुवर्णव
 त्त्रालंकारैः पुत्रमुदोहयासः ॥१॥ निवेशयामास सैन्यबाणवंचै यंसपुत्रं सरथाश्च कुंजरम् ॥ विनिर्मितैश्च न्यग्रहे
 जसं सधसा पूर्णमितुं गेच सुविस्तृतां वरे ॥२॥ दृष्ट्वा तं शिशुपालमुन्नतहतुं लंबां धरोष्टं कपितुं उंकाकरुचं महोर
 गलं सूर्यमश्रवं न्याजुजम् ॥ गाधर्मश्रुतिं प्रसाद्यु सुमनश्च त्रुंबलौजास्य दंदै र्हेन्दं सभूवदुःखिततमो स्मृत्वा स
 ज्जामिन्दुभा ॥३॥ चित्ते प्राह नृपो मया यदिरमानायः समाराधितो धर्मैर्णैव समर्चिता द्विजकुलानि त्यं प्रजापालि
 ताः ॥ ते नैवाश्रुमुखो घगच्छतु पुरंचै यो ह्यसं प्राप्य मे कन्यां चन्द्रमुखीं हरेयदुपतिः कृष्णः समागत्य वै ॥४॥ क्वेयं
 मदुहिता विधूतममुखीमप्राति मदीशुभा श्रीकृष्णां प्रिसजो जदत्त हृदया सर्वात्मना तस्मिन् ॥ क्वायं लोकमुधि
 कृतो हि शिशुपालो रुक्मिणीं स्वीकृतो दैत्याश्चेति महानया भवति तेन नैव पातः स्ततो ॥५॥ रुक्मात्समागत्य सु